

jamk

Ratsastusreittien hyödyntäminen luontomatkailukohteina Kangasalla

Jaana Koivisto

Opinnäytetyö, ylempi AMK

Tammikuu 2022

Luonnonvara-ala

Biotalouden kehittäminen

Koivisto, Jaana

Ratsastusreittien hyödyntäminen luontomatkailukohteina Kangasalla

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Tammikuu 2022, 66 sivua.

Luonnonvara-ala. Biotalouskehittämisen tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö ylempi AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Verkkojulkaisulupa myönnetty: kyllä

Tiivistelmä

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää tilaajalle, Business Kangasala Oy:lle tietoja avuksi hevosmatkailun toimintaedellytysten kehittämiseen Kangasalla. Tutkimuksessa keskityttiin luontomatkailulliseen näkökulmaan ja luonnossa kulkeviin ratsastusreitteihin.

Tietoperustassa tarkasteltiin hevosmatkailua luontomatkailuna, reittejä koskevia sääntöjä ja säädöksiä sekä reittien perustamista. Lisäksi käsiteltiin hevosmatkailun ekologisia kysymyksiä.

Tutkimuksessa toteutettiin kaksi kyselyä, joista toinen suunnattiin potentiaalisille asiakkaille ja toinen hevosmatkailualalla toimiville yrittäjille.

Selvitystyön tuloksena saatiin selkeä kuvaus reittien luomisen prosessista ja siinä huomioon otettavista seikoista. Kyselyiden tuloksena piirtyi tyypikuva hevosmatkailupalveluiden asiakkaasta, joka hakee ennen kaikkea laatua ja ystävällistä palvelua sekä kattavia oheispalveluita hevosmatkailupalveluiden yhteyteen. Luontoreittien tärkeys korostui ja niiltä toivottiin paitsi elämyksiä ja vaihtelevuutta, myös turvallisuutta. Turvallisuusnäkökulma korostui myös alan yrittäjien vastauksissa.

Tutkimus antoi paljon ideoita, mutta myös vastuuta alueelliselle kehittäjätaholle, tässä tapauksessa Business Kangasala Oy:lle. Kehittäjäorganisaatio voi olla eri tahojen kokoonkutsuja ja etenkin reittejä perustettaessa aktiivinen toimijataho. Myös kestävän matkailun ja ekologisten toimintatapojen edistäminen vaatii kunnilta ja kaupungeilta vähintäänkin resursseja yrityksille ja muille toimijoille annettavaan neuvontatyöhön.

Avainsanat (asiasanat)

Hevosmatkailu, luontomatkailu, ulkoilureitit, luontoreitit, ratsastusreitit, luontoaktiviteetit, asiakaskokeemus, asiakasnäkökulma, asiakslähtöisyys, palvelumuotoilu, Kangasala

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

Koivisto, Jaana

Equestrian Routes and Nature Tourism in Kangasala

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, January 2022, 66 pages.

Natural Resources and Environment. Degree Programme in Bioeconomy. Master's Thesis.

Permission for web publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

The study aimed to gather information in order to develop the operating conditions for equestrian tourism in Kangasala as requested by the customer, Business Kangasala Oy.

The knowledge base examined equestrian tourism as nature tourism, rules and regulations for routes and the establishment of routes. In addition, the ecological issues of tourism were addressed.

The study conducted two surveys, one targeted at potential customers and the other at entrepreneurs in the equestrian industry.

As a result of the study, a description of the process of creating routes and the factors to be taken into account were obtained. As a result of the surveys, a persona was formed of a customer of equestrian services. He/she is above all seeking quality, comprehensive services in a friendly atmosphere. The importance of nature trails was emphasized, and they were expected not only to offer new experiences, but also to be safe. The safety aspect was also emphasized in the responses of entrepreneurs in the sector.

The study provided a lot of ideas, but also challenges for a regional developer, in this case Business Kangasala Oy. The developer organization can be an active player in convening different parties and especially in establishing routes. The promotion of sustainable tourism and ecological practices also requires municipalities and cities to provide at least resources for advisory work for companies and other actors.

Keywords/tags (subjects)

Equestrian tourism, horse tourism, nature tourism, nature travel, nature activity, nature routes, outdoor routes, equestrian routes, customer experience, customer-centered approach, service design

Miscellaneous (Confidential information)

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Hevosmatkailu luontomatkailuna ja matkailureitit maankäytössä	6
2.1	Luontomatkailun määritelmä ja näkökulmia luontomatkailuun	6
2.2	Hevoset luontomatkailun vetovoimatekijänä	9
2.3	Hevosmatkailu Suomessa	10
2.4	Ratsastusreitit kuntien maankäytössä ja kaavoituksessa	12
2.4.1	Hevoset ja jokamiehenoikeus	12
2.4.2	Hevoset yhdyskuntasuunnittelussa	14
2.5	Ratsastusreittejä koskevat reittisopimukset ja reittitoimitus vaihtoehtona	17
2.5.1	Reittisopimukset ratsastusreiteillä	17
2.5.2	Reittitoimitus vaihtoehtona	18
2.6	Ekologinen näkökulma hevosmatkailuun	22
3	Tutkimuksen tavoitteet ja menetelmät	25
3.1	Tutkimus- ja analyysimenetelmät	25
3.2	Faktanäkökulma vastausten tulkinnessa	26
3.3	Palvelumuotoiluajattelu kyselyiden taustana	27
3.4	Kyselyt kuluttajille ja alan toimijoille	27
4	Tutkimuksen tulokset ja kehittämis ehdotukset	29
4.1	Hevosmatkailu asiakasnäkökulmasta	29
4.2	Hevosalan yritysten tarpeet reiteille	40
5	Johtopäätökset	43
5.1	Asiakasnäkökulma	43
5.2	Yrittäjän näkökulma	46
5.3	Ekologinen näkökulma	47
6	Pohdinta	49
6.1	Tutkimuksen tulokset	49
6.2	Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys	50
6.3	Tutkimuseettisyys	51
6.4	Jatkotutkimustarpeet	52
	Lähteet	53
	Liitteet	1
	Liite 1. Asiakaskysely	1
	Liite 2. Kysely hevosalan yrittäjille	4

Liite 3. Asiakaskyselyn vastaajien taustatiedot.....	5
--	---

Kuviot

Kuvio 1. Maastoratsastusta.....	5
Kuvio 2. Reittien muodostamisen prosessi.....	21
Kuvio 3. Ratsastusretkellä islanninhevosilla.....	28
Kuvio 4. Kysymys 6.....	31
Kuvio 5. Kysymys 9.....	34
Kuvio 6. Kysymys 10.....	35
Kuvio 7. Kysymys 11.....	36
Kuvio 8. Kysymyksessä 12 eniten mainittuja asioita.....	38
Kuvio 9. Kysymys 13.....	39

1 Johdanto

Tämän opinnäytetyön aiheena on ratsastusreittien hyödyntäminen luontomatkailukohteina Kangasalla. Työssä tarkastellaan hevosmatkailua osana luontomatkailua erityisesti luontoreittien käytön näkökulmasta.

Luontomatkailu ja luonnon tarjoamat elämykset ovat nousseet matkailussa entistä merkittävämpään rooliin jo ennen korona-aikaa, sekä vielä kiihtyvämässä tahdissa koronapandemian alettua. Matkailijat suuntaavat yhä sankemmin joukoin etsimään kotimaisia matkailukohteita ulkomaanmatkailun sijaan. Metsähallitus on seurannut luontokohteidensa kävijämääriä vuodesta 2001 alkaen ja ne ovat olleet koko seuranta-ajan kasvusuunnassa. Kaikkien seurattavien maastokohteiden käyntimäärät nousivat vuonna 2020 jopa 17 % edellisestä vuodesta. (Kansallispuistoissa ennätysvilkas vuosi 2021.)

Vaikka tilanne näyttää koronan suhteen helpottuvan vähitellen rokotusten myötä, kotimaan matkailun ja varsinkin luontomatkailun suosio vaikuttaa edelleen pysyvän vahvana.

Kangasalan kaupungin omistama elinkeinoyhtiö Business Kangasala Oy panostaa hevosalan kehittämiseen ja on muun muassa hallinnoinut vuonna 2021 tähän liittyvää Hevosvoimainen Kangasala-hanketta. Kangasalla on hankkeen mukaan jo yli 500 hevosta ja sekä hevosten määrä että alaan liittyvien yritysten määrä on kasvusuunnassa. (hevosvoimainen.fi). Tämän opinnäytetyön tilaaja on Business Kangasala Oy ja tutkimustyö on lähtenyt liikkeelle Hevosvoimainen Kangasala-hankkeesta nousseiden selvitystarpeiden pohjalta.

Tilaajan toiveena on, että opinnäytetyön tuloksena saadaan kehittämistyön avuksi tietopaketti siitä, mitä kaikkea reittien perustamisessa kannattaa huomioida. Työssä kerätään tietoja, joita Business Kangasala ja Kangasalla toimivat hevosalan yritykset voivat ottaa huomioon kehittäessään hevosmatkailua luontomatkailullisena vetovoimatekijänä. Tähän sisältyy esimerkiksi tieto, mitä mahdollisia oheispalveluita tai fasiliteetteja asiakkaat toivovat hevosreittien oheen. Tämän pohjaksi tässä opinnäytetyössä toteutettiin syksyllä 2021 kysely potentiaalisille kuluttaja-asiakkaille siitä, millaisia toiveita heillä on hevosmatkailuun liittyen. Lisäksi samaan aikaan selvitettiin myös kyselyllä hevosmatkailualalla toimivien yrittäjien toiveita ja tarpeita hevosreitteihin liittyen.

Opinnäytetyö keskittyy ennen kaikkea ratsastusreitteihin. Ratsastusreitit ovat tärkeitä hevostal-leille, perustuu niiden yritystoiminta sitten ratsastustuntitoimintaan tai vaikkapa tallipaikkojen

vuokraamiseen hevosenomistajille. Pääpaino tässä työssä on kuitenkin ratsastusreittien mahdollistamassa luontomatkailussa. Moni hevosalan yrittäjä tarjoaa ratsastusretkiä elämysmatkailuna myös sellaisille asiakkaille, joilla ei välttämättä ole ollenkaan kokemusta hevosharrastuksesta tai jotka eivät ole vuosiin olleet aktiiviharrastajia. Kuviossa 1 esimerkiksi on meneillään maastoratsastusretki, jonka kohderyhmänä ovat keskitasoiset, satunnaiset ratsastajat. Tässä kontekstissa ratsastaminen on samanlainen luontoa hyödyntävä matkailullinen vetonaula, kuin esimerkiksi ohjatut patikointiretket tai maastopyöräilykierrokset. Koska kiinnostus luontomatkailuun on selvässä kasvussa, tässä opinnäytetyössä päätettiin keskittyä nimenomaan reittien luontomatkailunäkökulmaan.

Työssä tarkastellaan ratsastusreittien käyttöä luontomatkailun vetovoimatekijöinä ja osana kestävää luonnonvarojen hyödyntämistä. Mitä potentiaaliset asiakkaat ratsastusreiteiltä ja niihin liittyviltä palveluilta haluavat? Miten hevosmatkailua kehitettäessä huomioidaan myös alan yrittäjien, maanomistajien ja luonnon kestävän käytön näkökulmat?

Kuvio 1. Maastoratsastusretki keskitason ratsastajille. Kuva Jaana Koiviston kotialbumi.

2 Hevosmatkailu luontomatkailuna ja matkailureitit maankäytössä

2.1 Luontomatkailun määritelmä ja näkökulmia luontomatkailuun

Suomalaisten suhde luontoon muuttuu koko ajan kaupungistumisen myötä ja harva meistä saa enää elantonsa perinteisestä maatalouselinkeinosta tai metsätaloudesta. Toisaalta Suomessa on niin paljon metsää, että meillä metsä on aina jollain lailla koko ajan läsnä maisemassa liikkuesamme luonnossa. (Sievänen & Tyrväinen 2015, 262.) Jopa suurimmissa kaupungeissamme metsä on hyvin lähellä, kävely- tai bussimatkan päässä. Nykyään monille ihmisille luonnon ja metsän tuoma hyöty ja hyvinvointi on aineetonta hyötyä, kuten luontokokemuksia, rentouttavaa ympäristöä ja erilaisia ulkoiluaktiviteetteja ja -elämyksiä. (Tyrväinen, Kurttila, Sievänen & Tuulentie 2014a, 9.)

Muuttoliike on pitkään suuntautunut maaseudulta kaupunkiin ja sen seurauksena suurimmalla osalla ihmisistä arkielämä sijoittuu nykyään hyvinkin kaupunkimaiseen ympäristöön. Vaikka luontoa silti vielä löytyykin joka puolelta ympäriltämme, myös rakennetun ympäristön keskeltä, varsinaisia luontoelämyksiä hakeudutaan kokemaan sellaisille seuduille, joissa ihminen on jättänyt mahdollisimman vähän jälkiä itsestään luontoympäristöön (Hallikainen, Sievänen, Tuulentie & Tyrväinen 2014, 36). Suomessa metsät ovat tärkeä luontomatkailun voimavara, ja metsien matkailu- ja virkistyspalvelukäyttö on merkittävässä kasvussa etenkin Pohjois-Suomessa, mutta myös muualla koko maassa. Maailmanlaajuisesti luontomatkailu tukeutuu luonnonsuojelualueisiin ja etenkin kansallispuistoihin, mutta myös talousmetsien käyttö virkistykseen ja matkailuun on lisääntynyt sekä meillä että maailmalla. (Sievänen & Tyrväinen 2015, 263.)

Luonnon käyttö aineellisen tuotannon sijaan aineettomaan virkistys- ja matkailukäyttöön vaatii asennemuutosta ja uudenlaista osaamista maanomistajilta ja yrittäjiltä. Se merkitsee kuitenkin paljon sekä luontoa näin käyttäville ihmisille, että myös harvaan asuttujen alueiden ja maaseutualueiden elinkeinoelämälle. Maisema nousee uudeksi, merkittäväksi tekijäksi, joka voi olla tärkeä kävijöitä houkutteleva vetovoimatekijä ja matkailuvaltti. Luonnon virkistyskäyttöä ovat muun muassa luonnossa käveleminen, pyöräily, hiihto, retkeily, kalastaminen, marjastaminen sekä myöskin luontoympäristössä ratsastaminen. Luonnossa voi virkistyä lähiluonnossa, lähellä omaa kotiaan tai

matkustamalla pidemmälle. Jos luonnossa virkistäytymistä varten matkustetaan pidemmälle, puhutaan termistä luontomatkailu. Luontomatkailu määritellään matkailuksi, jossa luonto on ensisijainen vetovoimatekijä ja syy matkailuun ja matkailukohteen valintaan. (Tyrväinen ym. 2014a, 10-12.) Luontomatkailu-termiä on pidetty yläkäsitteenä, jonka alle on luokiteltu monenlaiset matkailun muodot seikkailumatkailusta ekomatkailuun, mikäli ne käyttävät resursseja luontoympäristössä. Suomalaiseen käyttöön on vakiintunut ympäristöministeriön kehittämistyöryhmän määritelmä, jonka laajimmassa merkityksessä luontomatkailua on kaikki luontoon tukeutuva matkailu. (Rantala 2017, 59-60.)

Luontomatkailu ja luonnon virkistyskäyttö eivät suoraan liity luonnonsuojeluun tai kestävän matkailun periaatteisiin. Luonnossa tapahtuvan virkistyskäytön jatkuvuus ja kohteiden kiinnostavana säilyminen edellyttää kuitenkin kestävyysajattelua sekä ekologisesti ja taloudellisesti että sosiaalisesti ja kulttuurisesti. Kestävä matkailutoiminta hyödyntää luonnon resursseja vaarantamatta kohdealueen ekologiaa, kunnioittaa paikallista kulttuuria ja toteuttaa taloudellisesti kannattavaa matkailua oikeudenmukaisesti kaikki osapuolet huomioiden. Paikallisten palveluiden ja paikallisten tuotteiden käyttäminen tukee matkailualueiden taloutta ja auttaa hyväksymään matkailuelinkeinotoiminnan alueilla paremmin. (Tyrväinen ym. 2014a, 12.)

Rantalan (2017) mukaan luontomatkailukäsitteeseen tutkimuksellisenä terminä sisältyy ajatus vastuullisuudesta ja aiheen tutkimuksessa voidaan tuoda esille myös mahdollisia epäkohtia ja matkailun vaikutuksia luontoympäristöihin (Rantala 2017, 63).

Luonnon matkailukäyttöön linkittyy myös elämysten tavoittelu. Elämykset ovat vahvasti henkilökohtaisia kokemuksia ja niiden kokemisessa on yksilöllistä vaihtelua. Kysely- ja haastattelututkimuksin voidaan kartoittaa potentiaalisten matkailijoiden toiveita ja käyttää tutkimustuloksia luonnon hyödyntämisen ja maankäytön suunnittelussa sekä matkailupalveluiden kehittämisessä. (Hallikainen ym. 2014, 45.) Esimerkiksi ratsastus luonnossa tapahtuvana elämyksenä edellyttää palveluiden asiakaslähtöistä kehittämistä ja huolellista maankäytön suunnittelua luontoresurssien kestävän käytön periaatteet huomioiden.

Viime vuosina erityisesti toiminnallisuus ja luontoon liittyvät aktiviteetit ovat korostuneet luontomatkailijoiden toiveissa ja tavoitteissa. Kaupungistumisen myötä ihmiset tuntuvat kaipaavan yhä

enemmän perinteistä maatalaelämää ja monipuolista luontoympäristöä. Monipuolinen reittiverkosto luonnossa on monille tärkeää, mutta erämaisen luonnon vetovoimaa ei myöskään kannata väheksyä, ja sitä meiltä Suomesta vielä onneksi löytyy hyvin. (Mts, 45-46.) Joillekin matkailijoille erämainen luonto on tärkeämpi kuin toisille, mutta yleisestikin hyväksi koettuun luontoelämykseen kuuluvat kauniit maisemat, hiljaisuus ja rauha sekä eläinten ja kasvien kohtaamiselämykset (mts. 36).

Metsänomistajien näkökulmasta puu on edelleen metsän taloudellisesti tärkein hyödyke, mutta myös virkistyskäyttö, maisema ja luonnonsuojelu koetaan nykyään entistä tärkeämmiksi. Metsänomistajien esille nostamia metsään liittyviä arvoja talouden ohella ovat luonnon monimuotoisuus ja hyvinvointi, tiettyjen kohteen erityispiirteiden suojeleminen, esteettiset tekijät, virkistyskäyttö sekä tunnearvot. Yksityismetsät ovat jokamiehenoikeudella kaikkien käytettävissä tietyin rajoittein, joista kerrotaan enemmän tämän työn luvussa 2.3. Metsänomistajat voivat usein olla myös maatilamatkailuyrittäjiä, jolloin metsän virkistyskäyttömahdollisuuksien vaaliminen korostuu heidän tavoitteissaan. (Hujala & Kurttila 2014, 68.) Luonnon lisääntyvä matkailukäyttö vaikuttaa metsien käyttöön ja hoitamiseen. Tehtyjen tutkimusten mukaan kansainväliset matkailijat arvostavat myös tavanomaisen puustoisia, nuorehkojakin talousmetsiä, mutta suomalaiset sen sijaan eivät viihdy kovin hyvin tiheissä talousmetsissä. Jatkuvan kasvatuksen menetelmässä pyritään harvennuksin ja suurimmat puut keräämällä saamaan myyntituloja puutavarasta pitäen kuitenkin puusto peitteisenä toisin kuin perinteisessä jaksollisen kasvatuksen menetelmässä. Tämä saattaa olla keino parantaa talousmetsien estetiikkaa ja ympäristöarvostusta myös virkistyskäytössä. (Tyrväinen, Silvennoinen & Uusitalo 2014, 101-102.)

Luontomatkailu voi tuoda alueelle vetovoimaa, joka hyödyttää taloudellisesti paikallisia matkailuyrityksiä ja palveluntarjoajia. Myös metsänomistajien näkökulmasta on tärkeää pohtia luontomatkailun taloudellisia hyötyjä ja haittoja. Metsänomistajien tuotto-odotukset omistamalleen metsälle perustuvat edelleen pitkälti aineelliseen tuotantoon, maisemaa ei ole vielä varsinaisesti heidän näkökulmastaan tuotteistettu taloudellisia näkökulmia huomioiden. Maanomistajien ja kuntien tai matkailuyrittäjien sekä paikallisyhdistysten välillä tehdään luontoalueille muun muassa reittisopimuksia, joihin sisältyy monesti jonkinlaisia korvauksia maanomistajille. Korvaussummat vaihtelevat hyvinkin laajasti kohteesta riippuen, eikä käytössä ole mitään yleistä periaatetta summien laskentaan.

2000-luvun alussa Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio (vuodesta 2015 alkaen Tapio Oy ja Tapio Silva Oy) ja Suomen kylätoiminta ry (vuodesta 2017 alkaen Suomen Kylät ry) pohtivat käytäntöjä, joilla metsänomistaja voisi saada korvausta metsänsä maisemien ylläpidosta virkistys- ja matkailuarvot huomioiden. Suunnitellun maisemanvuokrausmallin perusajatukseksi oli maisema-alueiden uudishakkuiden rajoittaminen määrääjäksi, jolloin metsänomistaja saisi korvauksen tuona aikana menettämistään tuotoista. MTK, eli Maa- ja metsätaloustuottajien keskusliitto puolestaan esitti eräänlaista virkistysarvokauppaa metsänomistajien ja matkailua edustavien tahojen, kuten alan yrittäjien ja paikallisyhdistysten välille. Tässäkin mallissa hinnoittelu oli tapauskohtainen, mutta sen laskemiseen tarjottiin valmiita malleja. Ehdotukset herättivät kiinnostusta, mutta kumpaakaan ideaa ei ole otettu ainakaan kovin laajamittaisesti käyttöön. (Björn 2016, 87.)

2.2 Hevoset luontomatkailun vetovoimatekijänä

Aktiivinen tekeminen vaikuttaa synnyttävän erilaisen luontoelämyksen kuin vain pelkästään luonnon katseleminen. Kokemus ei siis perustu pelkkään visuaalisuuteen vaan koko kehon käyttäminen ja aktiivinen toiminta tekevät kokemuksesta moniaistisen ja kokonaisvaltaisemman. (Hallikainen ym. 2014, 44-45.) Kaupungistunut ihminen kaipaa luonnon tarjoamien visuaalisten elämysten lisäksi myös enenevässä määrin luontoaktiviteetteja arkielämän vastapainoksi. Aktiviteettien kulttuuristen elementtien merkitys korostuu myös yhä enemmän ja esimerkiksi maatilalomien suosio on kasvussa. (Mts. 45-46.)

Luontomatkailu ei ole virallisten luokitusten mukaan oma toimialansa, vaan siihen kuuluvat monet alatoimialat kuten vaikkapa kuljetus-, majoitus-, ravitsemus- ja ohjelmapalvelutoimialat. Matkaillessa tarvitaan aina vähintään kuljetus- ja majoituspalveluita ja usein muitakin oheispalveluita, joihin liittyvää yritystoimintaa syntyy matkailukohteiden läheisyyteen. Luontomatkailuyritys voidaan siis määritellä yritykseksi, jonka toiminta perustuu luontoympäristöön tai jolle luonnon läheisyys on merkittävä liiketoiminnan kilpailuetu. Luonnon merkitys yritystoiminnalle voi olla välillinen, kuten usein on asia esimerkiksi majoitusyritysten kohdalla. Lähellä yrityksen toimipaikkaa sijaitseva luontokohde voi olla yritykselle tärkeä, mutta yritystoimintaa ei sinänsä harjoiteta luonnossa. Yritys voi kuitenkin toimia lisäksi osittain luontoympäristössä, tarjoten vaikkapa muun toiminnan ohessa ohjelmapalveluita luonnossa tai sitten sen toiminta voi perustua hyvin keskeisesti luon-

toon. Esimerkiksi yritys, joka harjoittaa pääasiallisena toimintanaan maastoratsastuksia on tällainen yritys, jolle luonnon merkitys on keskeinen. (Petäjäistö & Selby 2014, 129-131.) Onko ratsastustalli, joka järjestää osana toimintaansa vaellusratsastuksia, maastoratsastusretkiä tai leiritoimintaa sitten luontomatkailuyritys? Kriteerit täyttyvät, jos yrityksen palveluita käyttävät henkilöt ovat matkustaneet oman elinpiirinsä ulkopuolelle viettämään vapaa-aikaa ja jos yritys itse oman näkemyksensä mukaan perustaa toimintansa luontoon. (Mts.133.)

Hevonen on osa perinteistä maataluelämää. Ennen koneiden käytön yleistymistä hevonen oli välttämätön apuvoima useissa maatalon töissä, etenkin metsätöissä ja myös pidemmällä matkoilla liikumisen apu rattaisten ja rekien vetäjänä tai ratsuna. Ehkä kaipuu luontoon ja maaseudulle lisää myös kaipua perinteisen maatalon apurin, hevosen, läheisyyteen ja saa maastoratsastuksille osallistumaan myös ne ihmiset, joilla ei ole muuten kokemusta hevosharrastuksesta taustallaan. Joka tapauksessa hevosmatkailu vastaa ihmisten nousevaan kaipuuseen kokea luontoa aktiviteettien kautta. Vaikka luonnon virkistyskäyttö ja luontoon liittyvä matkailu käyttävät hyväkseen metsien aineettomia, maksuttomia palveluita, voi niillä olla merkitystä myös taloudellisesta näkökulmasta. Luontomatkailu tulisikin nähdä entistä paremmin yhtenä aluekehityksen potentiaalina laadittaessa matkailustrategioita. Matkailuala, erityisesti ohjelmalvelutoiminnassa ja hevosalalla on pienyritysvaltaista ja tarvitsee toimintansa kehittämisen avuksi verkostoja ja etenkin kuntia ja kuntayhtymiä. Paikallistaloudet hyötyvät luontomatkailusta sen perässä alueelle tulleiden asiakkaiden käyttäessä rahaa muihinkin paikallisiin palveluihin. (Tyrväinen, Kurttila, Sievänen & Tuulentie 2014b, 259.)

Jotta kunta tai alue pystyy hyödyntämään luontomatkailua taloudellisesti, on sen luontokohteiden oltava riittävän vetovoimaisia matkailijoita houkutelakseen. Lisäksi matkailukohteen pitää olla helposti saavutettavissa ja alueen palveluiden sekä infrastruktuurin pitää mahdollistaa matkailijoiden oleskelu sekä liikkuvuus alueen sisällä. Kun alueen vetovoima lisää matkailijoiden määrää, myös palveluiden kysyntä lisääntyy. Palveluiden tarjonnan kehittäminen vaatii toimivia yritystoiminnan edellytyksiä, osaavia yrittäjiä ja työvoimaa. (Tuulentie & Tyrväinen 2015, 267-269.)

2.3 Hevosmatkailu Suomessa

Hevosiin liittyvän matkailun mahdollisuuksia ei ole vielä meillä osattu kovinkaan suuressa mittakaavassa hyödyntää. Hevosiin liittyvien aktiviteettien suosio on kasvanut maailmanlaajuisesti ja

potentiaalia löytyisi varmasti Suomestakin. Yksistään Euroopassa on yli kaksikymmentä miljoonaa hevosharrastajaa, joista arviolta kymmenesosa harrastaa maastovaelluksia. Vuonna 2010 Suomessa toteutetun liikuntatutkimuksen mukaan lähes 70 000 vastaajaa oli kiinnostunut aloittamaan ratsastusharrastuksen. Näistä epäilemättä löytyisi asiakaskuntaa myös hevosmatkailupalveluille. (Martin-Päivä 2014, 101.)

Vuonna 2009 silloinen Matkailun edistämiskeskus MEK teetti kansallisen hevosmatkailututkimuksen (mts, 9). MEK on sittemmin siirtynyt Business Finlandin alaiseen Visit Finlandiin, jonka tehtävänä on auttaa Suomessa sijaitsevia matkailuyrityksiä kehittämään toimintaansa (Visit Finland). MEK:in selvityksen mukaan hevosmatkailun asiakaskunta oli pääosin yksityishenkilöitä (79 %), jotka kuluttivat vierailunsa aikana rahaa enintään 100 euroa. Näiden asiakkaiden määrä hevosmatkailuyritystä kohti oli 100 – 300 kappaletta tai enemmän vuodessa 60 %:lla vastanneista yrityksistä. Kansainvälisiä asiakkaita suomalaisilla hevosmatkailuyrityksillä oli tuolloin vain noin 5 %. Tutkimukseen osallistui 97 hevosmatkailuyritystä. (Martin-Päivä 2014, 101-102.)

Tärkeimmät tuotteet ja palvelut hevosmatkailuyrityksillä olivat leirit ja kurssit (55 %), vaellukset (36 %), maastoratsastus (26 %), retket (25 %), ratsastus- ja muut teematunnit (24 %), ajelut (21 %), talutusratsastus (9 %) ja muut tuotteet ja palvelut (24 %) (mts, 102).

Matkailun edistämiskeskus on luonut kansainväliselle hevosmatkailulle teemakohtaiset tuotesuosituksukset. Tuotesuunnittelun pohjaksi on kuvailtu tyypillinen kansainvälinen hevosmatkailuasiakas, jonka profiili suositellaan pitämään mielessä hevosmatkailutuotteita kehittäessä. Tyypillinen asiakas on selvitysten mukaan maksukykyinen, 30-60 -vuotias nainen, joka vaatii laatua. Hän on nähnyt ja kokenut paljon ja haluaa nähdä jotain uutta. Asiakas on mukavuudenhaluinen, haluaa majoittua hyvin, syödä hyvää ruokaa ja haluaa myös oheistuotteita. Hän odottaa matkalta elämyksiä, jopa viiden tähden veroisia. Tärkeintä tälle asiakkaalle on hevoseen liittyvä kokemus. Myös luonnon rooli on erittäin tärkeä, sen täytyy olla näkemisen ja kokemisen arvoinen. Reitin varrella ja toimintaympäristössä tulee olla nähtävää, etenkin historia ja kulttuuri kiinnostavat. Pidemmällä reissulla asiakas ei halua joka päivä kulkea samoja reittejä vaan hän haluaa kokea aina uutta. Lisäksi hän toivoo henkilökohtaisia kontakteja paikallisiin ihmisiin, keskustella yrittäjän kanssa, ja erityisesti kuulla tarinoita. (Mts, 105.)

MEK:in kuvaama asiakasprofiili on tehty kuvaamaan hevosmatkailuyrityksen tyypillistä kansainvälistä asiakasta, jolle palvelut kannattaa muotoilla. Tässä tutkimuksessa keskitytään pääosin kotimaisiin asiakkaisiin ja heidän toiveisiinsa hevosmatkailussa. Kiinnostavaa on nähdä millaisilta tässä tutkimuksessa selvitettävät asiakastoiveet näyttäivät MEK:in analyysiin verrattuna.

2.4 Ratsastusreitit kuntien maankäytössä ja kaavoituksessa

2.4.1 Hevoset ja jokamiehen oikeus

Meille kaikille suomalaisille jokamiehen oikeuksien käsite on tuttu, mutta sen sisältö ja tulkinnat saattavat silti olla useimmille meistä melko vieraita. Jokamiehen oikeuksilla tarkoitetaan kaikkien ihmisten oikeutta käyttää luontoa huolimatta siitä, kuka kyseisen luontoalueen omistaja on. Maanomistajan lupaa ei tarvita jokamiehen oikeuksien piiriin kuuluvissa asioissa, eikä tällaisesta luonnon käyttämisestä tarvitse maksaa mitään. Jokamiehen oikeudet ovat Suomessa voimassa kaikkialla luonnossa, lukuun ottamatta luonnonsuojelualueita. Niillä jokamiehen oikeudet eivät ole sellaisenaan voimassa, vaan niissä on jonkin verran rajoituksia. (Jokamiehen oikeudet ja -velvollisuudet, 2021.)

Ympäristöhallinnon verkkosivuilla on vastattu usein kysytyihin kysymyksiin jokamiehen oikeuksista (Usein kysytyt kysymykset jokamiehen oikeuksista, 2020). Vastauksissa kerrotaan hevosella ratsastamisen luonnossa kuuluvan jokamiehen oikeuksien piiriin. Yksittäinen ratsastaja siis voi tällä perusteella ratsastaa metsässä kysymättä siihen erikseen lupaa maanomistajalta. Oikeus koskee luontoalueiden lisäksi myös yksityisiä teitä, kunhan ratsastaja pysyy riittävän kaukana piha-alueilta. Jokamiehen oikeuksia ei rajoita myöskään se, jos ratsastustoiminta tapahtuu kaupallisessa mielessä, esimerkiksi ratsastuskouluyrityksen toimesta. Sinällään ongelmana ei ole suoraan myöskään ratsastajien määrä, siihen liittyviä rajoituksia laissa ei ole. Ratsastajien suuri määrä saattaa kuitenkin vaikuttaa rajoittavasti toisen jokamiehen oikeuksiin liittyvän piirteen vuoksi. Ratsastus nimittäin voi kuluttaa metsämaastoa ja teitä, mikäli sitä tehdään koko ajan samoja reittejä käyttäen tai isompien ratsastajamäärien toimesta. Jokamiehen oikeuksien ulkopuolelle on rajattu käyttö, joka aiheuttaa toisen omaisuudelle vähäistä suurempaa haittaa. Pysyviä jälkiä ei kulkija saa luontoon jättää. Laajamittainen luonnon käyttö ratsastukseen harrastuksena tai liiketoimintana yleensä voi aiheuttaa tällaista luonnon kulumista, jolloin tällaisesta ratsastamisesta tulisi aina sopia erikseen maanomistajan kanssa. (Usein kysytyt kysymykset jokamiehen oikeuksista, 2020.)

Oulangan kansallispuistossa Kuusamossa havaittiin viime vuosituhannen loppupuolella vieraslaji, jonka leviämistä tutkittaessa havaittiin kaksi selkeästi vieraslajien leviämistä edistävää toimintaa. Ne olivat alueella tehtävät hevosvaellukset ja lähistöllä sijaitsevien laskettelurinteiden maisemointi. Hevoset levittävät vieraslajien siemeniä lannan mukana ja hevosten kaviollaan kovaksi tallaamilla poluilla nämä nopeakasvuiset vieraslajit hyötyvät tallaamisen aiheuttamasta häiriöstä muulle kasvustolle. Tallaaminen ohentaa kasvipeitettä ja sen seurauksena syntyy eroosio, joka tuhoaa maan pintakerrosta. Ratsastuksen maanpintaa kuluttava vaikutus on hyvin paljon voimakkaampi kuin vaikkapa jalkaisin tapahtuvan vaelluksen tai hiihtämisen. (Tolvanen, Kangas & Huhta 2014. s. 115-117.)

Muuhun kuin ratsastukseen tarkoitetut ulkoilureitit, esimerkiksi patikointireitit, eivät yleensä myöskään sovellu ratsastukseen. Mahdollisten kohtaamisista syntyvien vaaratilanteiden lisäksi syy tähän on, että hevosten kavioiden maahan jättämät jäljet haittaavat reittien muuta käyttöä. Siksi ratsastusreittien olisi mieluiten oltava eri reittejä kuin muuhun käyttöön suunnitellut reitit, se edistäisi myös hyvässä hengessä tapahtuvaa luontoalueiden yhteiskäyttöä eri lajien harrastajien kesken. Järjestyslakien nojalla ratsastus onkin ehdottomasti kiellettyä merkityllä kuntopolulla, yleiseen käyttöön kunnostetulla ladulla tai urheilukentällä (Jokamiehenoikeudet, lainsäädäntöä ja käytäntöä, 2016).

Paras keino turvata luonto ja ympäristö on sille harrastus- ja matkailukäytöstä syntyvien haittojen ennaltaehkäisy. Retkeilyreittiverkoston huolellisella valmistelulla ja suunnittelulla sekä asianmukaisella huoltamisella ja ylläpidolla estetään kulumisen hallitsematon leviäminen ympäristöön. Herkimille alueille voidaan sijoittaa suojaavia rakenteita, tai käyttöä voidaan ohjata myös näiltä alueilta pois päin kestävämmille luontotyypeille. (Tolvanen ym. 2014, 120-121.)

Hevosajoneuvolla, esimerkiksi hevosvetoisilla rattailta, ajaminen rinnastetaan ajoneuvoliikenteeseen, joka puolestaan ei kuulu ollenkaan jokamiehenoikeuksien piiriin. Hevosajoneuvolla ei luonnollisestikaan siis saa ajaa pyörä- tai kävelytiellä, vaan se muodostaa merkittävän turvallisuusrisikin ja on liikennesääntöjen vastaista. Ajotiellä se sen sijaan on mahdollista ja jos ajotiellä on hevosajoneuvon käyttö erikseen kiellettyä, tulee sitä osoittamassa olla liikennemerkki. Hevosajoneuvon käyttöön sovelletaan yksityisteillä ajoneuvokäytön yleisiä periaatteita. (Jokamiehenoikeudet ja -velvollisuudet, 2021.), (kts. myös Linatti 2014, 57.)

2.4.2 Hevoset yhdyskuntasuunnittelussa

Viimeisten vuosikymmenien aikana hevosala on kasvanut vauhdilla sekä alaa harrastavien että heille palveluita tuottavien yritysten määrissä. Hevoset ovat siirtyneet perinteiseltä maaseudulta lähemmäksi taajamia ja asutuskeskuksia, lähemmäksi harrastajien ja hevosenomistajien asuinpaikkoja. Lisääntynyt tallien ja harrastajien sekä tallien ympäristössä liikkuvien ratsukoiden määrä on asettanut kunnat ja niiden yhdyskuntasuunnittelun uudenlaisten tilanteiden äärelle. Taajamissa ja kuntakeskuksissa asustelevat ja liikkuvat hevoset voivat herättää muissa asukkaissa vahvoja mielipiteitä ja kohtaamiset saattavat aiheuttaa kuntalaisten ja harrastajien välille keskinäisiä ristiriitoja, joiden ratkaiseminen ennalta yhdyskuntasuunnittelun keinoin olisi kaikkien kannalta paras tapa toimia. Tarvitaan siis uudenlaista yhteistyötä kuntien, elinkeinoelämän ja viranomaisten kanssa etenkin maankäytön ja rakentamisen sekä liikkumiseen tarkoitettujen reittien suunnittelussa. Hevosala voi parhaimmillaan olla hyödyksi kunnalle, kuntalaisille, paikalliselle elinkeinoelämälle, etenkin matkailupalveluille sekä myöskin sosiaali- ja terveystalveuille vetovoimaisena liikuntapalveluna, jonka piirissä toteutetaan paljon myös sosiaalipedagogista toimintaa. Ala voi tuoda alueelle lisää yritystoimintaa, uusia työpaikkoja, kasvavia verotuloja, lisätä näkyvyyttä ja matkailijoita sekä tuoda säästöjä sosiaali- ja terveystalveihin. (Laitinen & Mäki-Tuuri 2014, 11-12.)

Linatin (2014) mukaan ratsastaminen ja hevosajoneuvolla liikkuminen yleisillä teillä on kyllä luvalista. Sekä ratsukon että hevosvetoisen kulkuneuvon on kuitenkin kuljettava siellä yleensä moottoriajoneuvojen väylällä, mikä voi olla turvallisuusriski niin ratsastajalle ja hevoselle kuin muullekin liikenteelle. Pidempien matkojen ratsastaminen on sallittua kevyen liikenteen väylällä vain, mikäli lupa siihen on annettu erikseen kyltillä. Liikennemerkillä nimenomaisesti ratsastustieksi merkittyä väylää taas eivät saa käyttää muut kuin ratsastajat. Yhdistetty ratsastustie ja kevyen liikenteen väylä tai rinnakkainen ratsastustie ja kevyen liikenteen väylä voivat myös olla käytössä ja ne pitää osoittaa niille erikseen varatuilla liikennemerkkeillä. Ratsukko ja valjakko saavat Tieliikennelain 8§ mukaisesti käyttää vain tilapäisesti erityistilanteissa kevyen liikenteen väylää, jollei siitä aiheudu vaaraa eikä huomattavaa haittaa muille väylän käyttäjille. Eri käyttäjille sovittujen väylien merkitseminen on siis erittäin tärkeää. Kaduiksi määriteltävillä alueilla liikennemerkkeistä vastaa kyseinen kunta, yleisillä teillä taas alueelliset ELY-keskukset ja yksityisillä teillä puolestaan tienhoitokunnat. (Linatti 2014, 56-57.)

Asuntoministeri Jan Vapaavuori asetti loppuvuodesta 2007 työryhmän selvittämään hevostalou-
teen liittyviä maankäytön, rakentamisen ja ympäristönsuojelun ohjaustarpeita. Tämän hevostalli-
työryhmän raportissa todetaan, että alueilla, joilla talleja ja ratsastajaliikennettä on paljon, on tar-
peen olla myös erityisesti ratsastukseen suunniteltuja ja varattuja reittejä. Ratsastusreittien
suunnittelu soveltuu parhaiten tehtäväksi jo alueiden kaavoituksen yhteydessä. Reittien yksityis-
kohtaisemmasta sijoittamisesta, reittien rakentamisesta, käytöstä ja mahdollisista korvauksista kan-
nattaa sopia maanomistajien kanssa lisäksi erillisillä reittisopimuksilla. Sopimusten tekemisen li-
säksi reitti on myös mahdollista perustaa tarvittaessa ulkoilureittitoimituksella, joka voi myös täysin
korvata sopimukset tai täydentää niitä. Tästä vaihtoehdosta kerrotaan myöhemmissä kappaleissa.
Hevosia liikutettaessa ja reittejä suunniteltaessa on hevostallityöryhmän mukaan syytä kiinnittää
erityistä huomiota sekä ratsastajien että muiden ulkoilijoiden ja teillä liikkujien turvallisuuteen.
(Hevostallityöryhmän raportti 2008, 27.)

Varsinaisilla hevosreiteillä tulee olla mahdollisuus liikkumiseen myös käyntiä reippaammissa askel-
lajeissa kuten ravissa ja laukassa. Tiiviisti rakennetuilla alueilla on tarpeen varata myös merkittyjä
siirtymäreittejä eri tallien välille ja talleilta ratsastajille sallituille maastossa sijaitseville reiteille.
Näillä siirtymäreiteillä käyttäjiä ja muuta liikennettä ohjataan liikkumaan rauhallisemmin ja ne voi-
vat osaksi olla muiden väylien yhteydessä tai läheisyydessä. Erytishuomiota tulee kiinnittää paik-
koihin, joissa ratsastajat kohtaavat moottoriajoneuvojen, maastopyöräilijöiden tai vaikkapa hiihtä-
jien kanssa. Hyvin suunnitelluin ja huolellisin merkinnöin voidaan ohjata hevosilla liikkuvat
käyttämään tiettyjä reittejä ja muut käyttäjät omia reittejään. Merkityillä alueilla liikuttaessa eivät
eri käyttäjien kärsimät haitat nouse niin helposti valitusten ja kiistojen aiheiksi. (Linatti 2014, 58.)

Reitistön perustamiseen ryhtyessä voidaan aloittaa suunnittelu nykytila- ja tarvekartoituksella,
jossa selvitetään, missä hevosilla tällä hetkellä liikutaan ja missä olisi hyvä päästä liikkumaan. Tätä
taustaselvitystä voidaan toteuttaa perinteisesti kyselyin sekä myös nykyaikaisia apuvälineitä, kuten
puhelimien reittisovelluksia käyttäen. Alustavassa reittisuunnittelussa kartoitetaan paitsi käyttäjien
toiveita niin myös hevosella liikkumiseen sopivia maapohjia ja polkuja, joilla reitin toteuttaminen
olisi järkevää ja edullista ilman mittavia maanrakennustöitä (Hevostallityöryhmän raportti 2008,
27). Reitistöt ja varaukset hevoskäyttöisille reiteille tulisi mahdollisuuksien mukaan pyrkiä merkit-
semään yleiskaavaan ja myös maakuntakaavaan. Yleiskaavamerkintä on ohjeellinen eikä vielä anna
lupaa rakentaa reittiä tai liikkua alueella. Se antaa valmistelulle ja suunnittelulle kuitenkin vahvan
pohjan. Mikäli yleiskaavan teko on alueella vireillä, jo käytössä olevat hevosreitit sekä uusien reit-
tien varaukset on tärkeää saada kaavaan, jotta niiden käyttö on turvattu myös jatkossa. (Mts, 27.)

Suunnittelu- ja kartoitusvaiheessa kaikki kunnan hevosalan toimijat ja asiaan liittyvät maanomistajat kannattaa kutsua koolle ja tarkastella yhdessä kunnan kanssa sopivia reittivaihtoehtoja sekä jo alustavasti sopia reitistöistä (Linatti 2014, 59). Reitittyyden seuraava vaihe on toteutussuunnittelu, jossa sovitaan reittien tarkemmat sijainnit, linjaukset ja rakentamiseen sekä ylläpitoon liittyvät yksityiskohdat. Tärkeää on eri sidosryhmien, varsinkin maanomistajien, kanssa neuvottelemisen ja reittisopimusten tekeminen käyttäjien ja maanomistajien välillä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa suunnittelua. Tässä yhteistyössä kunta on avainasemassa neuvottelemassa maanomistajien kanssa ja tarjoamassa malleja sopimus pohjiin, koska kunnilla on yksityisiä tahoja paremmat resurssit ja osaaminen tähän. Hevosille voidaan perustaa sallittuja liikkumisreittejä vain yksittäisen tallin pitäjän ja maanomistajan keskenään tekemällä sopimuksella. Mikäli reitistö on laajemmalla alueella, sijaitsee useampien maanomistajien mailla tai sille kohdentuu yhden tallin hevosten sijaan laajempaakin käyttöä, on käytöstä sopiminen hyvä tehdä kaikkien maanomistajien ja kunnan tai sen valtuuttaman toimijan kanssa keskitetysti. Avoin keskustelu on tarpeellinen myös osapuolten turvallisuuden kannalta, sillä ulkopuolinen ei voi tietää, minkälaista maasto on ja mitä siellä mahdollisesti tehdään tai mitä koneita alueella liikkuu. Myös metsästyseurat tekevät alueilla metsästämisestä sopimukset maanomistajien kanssa, joten maanomistajien asema tiedonvälityksessä on tärkeä. Varsinkin jos ratsastus ajan myötä lisääntyy, muutoksista sopiminen on helpompaa, kun liikkumisesta alueella on jo alun perin sopimukset olemassa. (Mts, 60.)

Ympäristöministeriön asettaman hevostallityöryhmän raportin mukaan ei ole mahdollista antaa valtakunnallisia normeja esimerkiksi tallien, niiden käyttämien reittien ja naapurikiinteistöjen sopivista etäisyyksistä. Sen sijaan työryhmä antaa suosituksia maankäytön suunnittelun, rakentamisen ohjauksen ja ympäristönsuojelun periaatteista. Näissä periaatteissa työryhmä korostaa paikallisten tarpeiden ja olosuhteiden huomioon ottamista sekä aktiivista suunnitelmien laadinnan aikaista vuorovaikutusta. Eri toimintojen yhteensovittamisen ja ympäristöhaittojen lieventämisen lisäksi työryhmä haluaa kiinnittää huomiota hevosella liikkumisen paikallisten pelisääntöjen selkeyttämiseen. (Hevostallityöryhmän raportti 2008, 30).

Eryteisesti kaupunkiseuduilla ja niiden lähialueilla, joilla on rakentamispaineita ja eri maankäyttömuotojen yhteensovittamisella on korostunut merkitys, hevostalouden sijoittumis- ja toimintamahdollisuudet on suositeltavaa ottaa huomioon jo kaavoituksessa. Kaavatarkastelun kautta voidaan huomioida alueella jo olevat toiminnot ja varautua uusien toimintojen sijoittamiseen niiden

rinnalle. Kaavoituksen keinoin voidaan myös varmistaa riittävien vapaa-alueiden ja yhteysmahdollisuuksien jääminen alueelle, jotta hevosilla päästään liikkumaan myös hevostilan ulkopuolella. Samalla voidaan varmistua siitä, että nämä yhteydet eivät esimerkiksi asutuksen tiivistymisen vuoksi myöhemmin katkea. (Mts, 31).

2.5 Ratsastusreittejä koskevat reittisopimukset ja reittitoimitus vaihtoehtona

Ratsastaminen luonnossa kuuluu sinänsä jokamiehenoikeuksiin, kuten aiemmin todettiin. Laajamittainen luontoreittien käyttö ratsastukseen aiheuttaa kuitenkin yleensä maaston ja tiestön kulumista, joka ei enää sovi jokamiehenoikeuksien henkeen, vaan ratsastamisesta tulisi tällöin sopia erikseen maanomistajan kanssa. (Usein kysytyt kysymykset jokamiehenoikeuksista, 2020.) Reittisopimuksia ulkoilureiteistä voivat tehdä kunnat, yhdistykset tai reittejä hyödyntävät yritykset, mikseivät myös yksittäiset ratsastajatkin. Mikäli reitit eivät ole kuitenkaan sovittavissa sopimuksilla, niitä on mahdollista tehdä myös ulkoilulain mukaisina reittitoimituksina.

2.5.1 Reittisopimukset ratsastusreiteillä

Hevosille voidaan perustaa sallittuja liikkumisreittejä tallin pitäjän ja maanomistajan keskinäisellä sopimuksella. Mikäli suunniteltu tai käytössä oleva reitistö sijaitsee kuitenkin laajemmalla alueella, useiden eri maanomistajien mailla ja sille kohdentuu laajempaa käyttöä, on syytä tehdä reittisopimukset kaikkien maanomistajien ja käyttäjien kanssa keskitetysti. Näissä neuvotteluissa kunnan tai kaupungin tai niiden tähän tehtävään vastuuttaman tahon, esimerkiksi matkailuyhdistyksen mukanaolo on tärkeää. (Linatti 2014, 60.)

Reitti tulee toteuttaa siten, että maanomistajan näkemykset ja tieto alueesta otetaan mahdollisimman hyvin huomioon suunnittelu- ja toteutusvaiheessa ja että kiinteistölle aiheutuu reittihankkeesta mahdollisimman vähän haittaa ja vahinkoa. Aiheutunut haitta korjataan tai korvataan maanomistajalle täysimääräisesti. Sopimusmenettelyssä osapuolet voivat keskenään sopia reiteistä maksettavista korvauksista sopivaksi katsomallaan tavalla. Korvaus voidaan määritellä esimerkiksi kohteen, aiheutuneen haitan ja siitä suoritettavan vahingonkorvauksen muodostaman

käyvän arvon perusteella. Erilaisia laskukaavoja on käytössä, mutta käytännöt eivät ole kovin yhteneväisiä. Esimerkkejä voi pyytää esimerkiksi Suomen Ladulta, joka on tehnyt paljon ohjeistusta ulkoilureittien perustamiseen. (Vinkkejä ulkoilupaiikkojen suunnitteluun 2021.)

Ulkoilureitti, tässä tapauksessa ratsastusreitti, perustetaan yleensä yksityisoikeudellisella sopimuksella, joka kannattaa aina tehdä kirjallisesti. Sopimuksia tehtäessä on tärkeää, että kaikkien osallisena olevien maanomistajien kanssa pyritään yhtenäiseen sopimuskäytäntöön ja että maanomistajien kanssa sovitaan, tehdäänkö määräaikainen vai toistaiseksi voimassa oleva sopimus. Lisäksi sopimukseen kannattaa kirjata ehto, jolla maanomistaja sitoutuu mahdollisessa kiinteistön kaupassa tai vaihdossa ilmoittamaan uudelle maanomistajalle kiinteistöä sitovan ulkoilureitin käyttöoikeussopimuksen. Näin mahdollistetaan reitin pysyvyys, joka on usein myös ehto reitin rakentamisessa tehtävien investointien rahoitukselle. Vaihtoehtona on myös vahvistaa tehty sopimus reittitoimituksella, jolloin reitistä muodostetaan rasite kiinteistölle. Tämä rasite näkyy Maanmittauslaitoksen kiinteistörekisterissä, jolloin tieto välittyy automaattisesti myös uudelle omistajalle. (Mt.)

Erilaisia sopimus pohjia reitteihin on saatavilla valmiina, muun muassa mainittu Suomen Latu tarjoaa yhden mallin. Myös monilla kunnilla on hyviä sopimus pohjia jo valmiina. Sopimuksessa on joka tapauksessa tärkeää sopia mahdollisimman yksityiskohtaisesti reitin perustamiseen, ylläpitoon ja mahdollisiin korvauksiin liittyvistä asioista. Kirjallinen sopimus voi parhaimmillaan selkiyttää osapuolten välisiä tehtäviä ja vastuita, turvata maanomistajan oikeudet toimia omalla kiinteistöllään, varmistaa reitin pysyvyyden sovittuna ajanjaksona, mahdollistaa näin reittiin kohdistuvat investoinnit ja niiden rahoituksen sekä turvaa reitin asianmukaisen ja turvallisen käytön sekä tarvittavan kunnossapidon. (Mt.)

2.5.2 Reittitoimitus vaihtoehtona

Edellisessä kappaleessa tarkasteltiin hevosille varattujen reittien käytöstä sopimista käyttäjien ja maanomistajien tai kunnan ja maanomistajien keskinäisillä sopimuksilla yhteisen suunnittelun pohjalta. Kunnan tai valtion on mahdollista käyttää myös ulkoilulain mukaista reittitoimitusta hevosreittien perustamisessa. Laissa todetaan seuraavasti:

Jos yleisen ulkoilutoiminnan kannalta on tärkeitä saada johdetuksi ulkoilijain kulkeminen kiinteistön kautta eikä siitä aiheudu huomattavaa haittaa kiinteistölle, on tästä luovutettava alue ulkoilureittinä käytettäväksi. Ulkoilureittiin kuuluvaksi sen liitännäisalueena katsotaan ulkoilureitin käyttäjien lepoa ja virkistymistä varten tarvittavat alueet (Ulkoilulaki 606/1973, 1§).

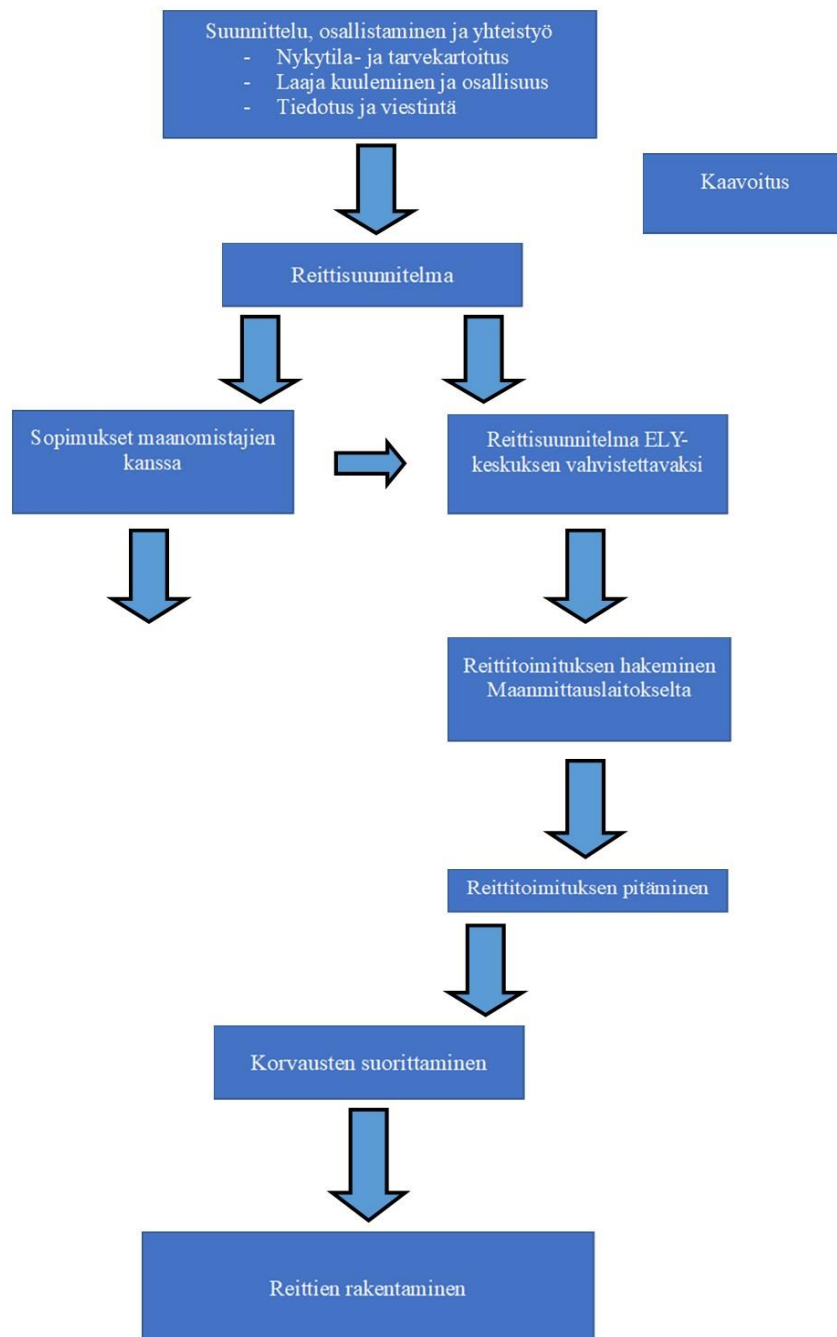
Ulkoilulain mukaan siis kunta tai valtio ja myöskin niiden tähän tehtävään valtuuttama muu yhteisö, vaikkapa alueen matkailuyhdistys, voivat ulkoilureittitoimituksen avulla ottaa reittien käyttöön näihin sopivat alueet ja lisäksi liitännäisalueiksi laskettavat alueet esimerkiksi pysäköinnille, levähdys- ja taukopaikoiksi. Näin ollen ei välttämättä ole maanomistajan itsensä päätettävissä, haluaako hän sopimuksella sopia omistamiensa maa-alueiden kautta kulkevista ulkoilureiteistä, vaan reittitoimituksella reitit pystytään ottamaan ulkoilukäyttöön, vaikka maanomistaja kieltäytyisi niistä sopimasta. Ulkoilureittitoimitusta voidaan käyttää pakottavana toimenpiteenä, mikäli se on tarpeen yleisen ulkoilutoiminnan näkökulmasta, eikä siitä aiheudu merkittävää haittaa kyseiselle kiinteistölle. (Ulkoilulaki 660/1973.)

Reittitoimituksen pohjaksi alueella, jonne reittejä halutaan, on laadittava ensin ulkoilureittisuunnitelma, jonka kyseisen alueen ELY-keskus vahvistaa. Virallinen prosessi etenee niin, että tämä pohjaksi laadittu suunnitelma on määräajan julkisesti nähtävillä ja asianomaisten on mahdollista jättää siihen muistutuksia. Tämän jälkeen reittisuunnitelma etenee ELY-keskuksen vahvistettavaksi. Kun päätös vahvistamisesta on lainvoimainen, haetaan Maanmittauslaitokselta kirjallisesti määräystä ulkoilureittitoimituksesta. Reittitoimituksella perustettu reitti merkitään Maanmittauslaitoksen ylläpitämään kiinteistörekisteriin, joten se on pysyvä joko sopimuksessa ilmoitetun määräajan tai niin kauan, kunnes rekisterimerkintä poistetaan. Reittitoimituksessa määrätään myös maanomistajalle suoritettavista korvauksista, käyttöoikeutta ei joudu luovuttamaan reiteille ilmaiseksi, vaikka kyseessä olisikin pakottava toimenpide, eikä sopimalla syntynyt luovutus. Korvaussummista löytyy lakiperusteita ja niissä otetaan huomioon paitsi reittialueiden käyttöoikeuden siirtyminen, niin myös muut reitistä ja sen käytöstä maanomistajalle mahdollisesti kohdistuvat haitat. Alueen omistajuus ei siis siirry tässä toimenpiteessä, vaan vain alueiden käyttöoikeus on reittitoimituksen jälkeen reitin hallinnoijalla. Toki se rajoittaa maanomistajan oikeutta tehdä alueella toimenpiteitä. (Ulkoilulaki 660/1973; Vinkkejä ulkoilupaikkojen suunnitteluun 2021.)

Käytännössä sellaiset tilanteet, joissa reittitoimitukseen pakottavana toimenpiteenä joudutaan ovat harvinaisia, vaikka ne onkin laissa mahdollistettu. Ensisijaisesti alueilla pyritään yleensä aina neuvotteluiden kautta syntynein sopimuksin tehtäviin reitteihin. Suomen Latu (2021) suosittelee, että ennen nopeaa toimitusmenettelyyn siirtymistä kannattaa perehtyä kunnolla niihin syihin, miksi sopimukseen ei ole päästy ja pyrkiä ensin ratkaisemaan näitä pohdituttavia ongelmia yhteistyössä. Reittitoimitusta edeltävällä huolellisella suunnittelulla pyritään myös keksimään ratkaisuehdotuksia näihin huolenaiheisiin. (Vinkkejä ulkoilupaikkojen suunnitteluun 2021.)

Reittitoimitus ole vain pelkästään pakkokeinomainen toimenpide. Se voidaan pitää myös, vaikka suunnitelmaa ulkoilureiteistä ei olisi tehty, mutta alueiden luovuttamisesta reittikäyttöön on tehty sopimus tai sellaisessa tapauksessa, jossa reitti on merkitty alueen kaavaan. Reittitoimitus on tällaisissakin tapauksissa hyödyllinen toteuttaa, etenkin jos reitin varrella on useampia eri maanomistajia. Reittitoimituksella nimittäin varmistetaan reitin pysyvyys myös maanomistussuhteiden muuttuessa, koska reitti on toimituksen yhteydessä merkitty kiinteistörekisteriin ja löytyy kiinteistön virallisista asiakirjoista. Kun reitin pysyvyyteen voidaan luottaa, se turvaa pitkäaikaiset investoinnit ja luo varmemman pohjan reittiin liittyvien ja reittiä hyödyntävien palveluiden kehittämiseksi. (Ulkoilulaki 660/1973; Vinkkejä ulkoilupaikkojen suunnitteluun 2021.) Yhteiskunnallisen murroksen ja hyvinvointiin suuntaavien kulutustrendien myötä tarve luonnon hyödyntämiseen matkailu- ja hyvinvointipalveluiden mahdollistajana lisääntyy edelleen. Metsien käytön suunnittelussa tällaiset aineettomat hyödyt ja muut luonnontuotteet pitäisi pyrkiä tunnistamaan tärkeiksi tuotteiksi puuaineisten tuotteiden rinnalla. Uusista käyttötavoista syntyviin kysymyksiin ja haasteisiin voidaan löytää kaikkia hyödyttävät ratkaisut osallistavalla suunnittelulla. (Tyrväinen ym. 2014b, 262.)

Kuviossa 2 kuvataan kaaviona tarkemmin reittien muodostamisen prosessit joko maanomistajien kanssa tehtävin sopimuksin tai reittitoimitusten avulla. Reittitoimituksen kautta toteutettavat reitit sisältävät monia vaiheita ja erilaisia byrokraattisia toimenpiteitä, joten niiden avulla toteutettavat reittiprojektit ovat usein pitkäkestoisia, etenkin jos reittitoimitusta käytetään ns. pakottavana toimenpiteenä. Siksi hedelmällisempää onkin panostaa yhteiseen suunnitteluun ja osallistamiseen ja pyrkiä sitä kautta yhteisiin sopimuksiin. Kuten aiemmin todettiin, reittitoimitus on kuitenkin hyvä toimenpide myös, kun sopimukset ovat sovittuna. Varmistaahan se reitin pysyvyyden myös maanomistussuhteiden muuttuessa.

Kuvio 2. Reittien muodostamisen prosessi

2.6 Ekologinen näkökulma hevosmatkailuun

Hevosala ja etenkin hevosmatkailu ovat toimialoja, joissa käytetään hyödyksi luonnonvaroja. Pelkästään talleihin ja niiden yhteydessä sijaitseviin hevosten ulkoilutarhoihin tarvitaan tilaa ja hevosten liikkumiseen joko ratsastuskentillä tai luontoreiteillä tarvitaan lisää tilaa ja alueita. Hevosen kaviot kuluttavat maanpintoja ja voivat vaikuttaa käytettävien alueiden kasvillisuuteen. Lisäksi hevosenlannan käsittely ja hevosen ruuantuotanto tuottavat erilaisia ekologisia vaikutuksia. (Virtanen, Jansson, Närvänen, Jansson, Pesonen & Tanhuanpää, 38).

Yksi hevosalan suurimpia ympäristöön liittyviä haasteita on hevosenlanta ja sen käsittely. Lanta sisältää paitsi hevosen ulostetta niin myös tallin kuivikkeina käytettäviä tuotteita sekä hevosille annetun rehun tähteitä. Lantaan voi päästä myös pieniä määriä haitallisia osia, kuten rikkakasvien siemeniä, lääkettäjämiä ja mahdollisesti myös hevosen loisten munia. Siksi lannan käsittelyprosessia onkin tärkeä suunnitella huolellisesti ja pohtia tarkoin esimerkiksi mitä käyttää tallilla kuivikkeena. Kuivikkeen valinta vaikuttaa merkittävästi siihen, missä ja miten lanta voidaan hyödyntää uudelleen. (mts. 41). Envitecpolis Oy:n toteuttamassa HELMET – hevosenlanta menestystarinoiksi- kärkihankkeessa huomattiin hevosenomistajien kipuilu lannankäsittelyn kanssa, kun hanke aloitti toimintansa vuonna 2016. Hankkeessa kuitenkin tunnistettiin, että hevosenlanta on oikein käsiteltynä hyvä maanparannusaine ja löydettiin muitakin keinoja lannan hyötykäytölle. Hevosenlanta voi hyödyntää muun muassa biokaasuna, polttoaineena puuhakkeen seassa ja jopa tuottamassa tallille itselleen lämpöä lantalaan asennetun lämmönkeruuputkiston avulla. (Arffman 2019.)

Hevosen usein käyttämillä kulkualueilla sekä tarha- ja laidunalueilla on huomioitava, että hevonen on painava eläin, joka kuluttaa maanpintaa ja kasvillisuutta siksi raskaammin kuin vaikkapa jalankulkijat. Eroosion vaikutusten ehkäisemiseksi hevosen käyttämiä alueita on syytä suojata hyvin tai vaihdella, mikäli mahdollista. Hevosten ulkoilun alueita sijoitettaessa on huomioitava pohjavedet ja mahdolliset herkäät ja suojeltavat alueet sekä kasvillisuus. Hevosten ulkotarhat ja laitumet sekä usein käyttämät jaloittelun alueet on pyrittävä pitämään siisteinä ja huolehdittava säännöllisestä lannan keräämisestä. Tallirakennuksia ja ulkotarhoja koskevat ympäristönsuojelulainsäädännön määräykset muun muassa suojaetäisyyksistä vesistöihin nähden sekä vaadittavista salaojista. (Virtanen ym. 2008, 48.)

Hevosien käyttämiä luontoreittejä ympäristönsuojelumääräykset eivät sen sijaan välttämättä suoraan koske. Jokamiehenoikeuksissa tämä on huomioitu siten, että jokamiehenoikeuksien ei katsota koskevan maanpintaa kuluttavaa toimintaa vaan siitä on tehtävä erikseen käyttäjän ja maanomistajan välinen sopimus. Tallaamisen aiheuttava kuluminen onkin kaikenlaisessa luontoreittejä hyödyntävässä matkailussa näkyvin muutos ja haitta, hevosten kohdalla luonnollisestikin merkittävämpi niiden suuren koon vuoksi. Reittien poluilta katoaa niitä peittävä kasvillisuus ja polut levenevät sekä syvenevät. Herkimmät alueet muuttuvat helposti liejuksi ja alkuperäisen kasvillisuuden sijaan reiteille saattaa ilmaantua helposti leviäviä vieraslajeja, joiden myötä polkujen tallautumisesta alkanut tuho jatkaa etenemistään. Ratkaisuna tähän on reittien harkittu suunnittelu ja etenkin herkimpien paikkojen kiertäminen ja kulkemisen ohjaaminen sellaisille alueille, jotka paremmin kestävät kulutusta. Lisäksi polkuja kannattaa suojata muun muassa soran ja erilaisten tukevien rakenteiden avulla. (Konu, Tyrväinen, Pesonen, Tuulentie, Pasanen & Tuohino 2017, 33.)

Talliin siisteys ja jätehuolto ovat tärkeässä asemassa paitsi hevosalan ekologisuuden, myös matkailullisen houkuttelevuuden näkökulmasta. Asiakkaille on koko ajan tärkeämpää matkailuympäristön viihtyisyys sekä se, miten palveluita tarjoavat yritykset ovat huolehtineet talliympäristöstä ja sen jätehuollosta ja jätteiden kierrätyksestä. Hyvin hoidettu ympäristö ja jätehuolto antavat asiakkaille positiivisen ja nykyaikaisen kuvan yrityksen toiminnasta. Lannan lisäksi hevostallien jätteisiin voivat kuulua muun muassa rehusäkit, paalinarut ja -muovit, lääkejätteet sekä kartonki- ja paperijätteet. Nämä kaikki kuuluu käsitellä kunnan jätehuoltomääräysten mukaisesti ja tarkistaa onko lähitöllä materiaaleille keräystä uusiokäyttöä varten. (Virtanen ym. 2008, 61.)

Matkailuun oleellisena tekijänä kuuluu tietysti myös liikkuminen matkailijan kotoa matkailukohteeseen. Elämäntapojen hiilijalanjälkiä tarkastellessa kotitalouksien suurimmiksi päästöjen aiheuttajiksi paljastuivat lihan ja maitotuotteiden kulutus, fossiilienergian käyttö sekä yksityisautoilu. Yksityisautoilun jälkeen eniten kotitalouksien hiilijalanjälkeä nosti lentäminen. (Lettenmeier, Akenji, Toivio, Koide & Amellina 2019, 59). Matkailun hiilijalanjäljen pienentäminen vaatii siis sekä lähimatkailun suosimista että myös joukkoliikenteen käyttöä matkailukohteeseen siirtyessä. Tämä tietysti edellyttää joukkoliikennemahdollisuuksien olemassaoloa, joka ei ole luontomatkailun osalta itsestään selvää. Usein luontomatkailukohteet ja myös tämän tutkimuksen kärkikohteet, eli hevos-tallit, sijaitsevat syrjäisemmissä paikoissa, jonne joukkoliikenteellä ei välttämättä pääse.

Ekologinen näkökulma hevosalaan ei kuitenkaan ole pelkästään negatiivinen ja haittojen ehkäisyyn pyrkivä. Hevosista on myös hyötyä ekologisen monimuotoisuuden ylläpitäjänä. Nuuksion kansallispuiston alueella on huomattu, että järviylängön niityt eivät pysy itsekseen avoimina, vaan helposti alkavat kasvaa umpeen, pensoittua ja lopulta metsittyä. Niittyjen hoidossa parhaita apureita ovat naudat, lampaat ja hevoset ja Metsähallitus 'valjastikin' tähän monimuotoisuuden ylläpitotehtävään lauman hevosia laiduntamaan Högbackan niityille. (Leivo 2003, 209.) Maa- ja metsätalousministeriön oppaassa Maisemalaiduntaminen – opas käytännön toteuttamiseen (2007) tähdenne-tään, että hevoset ovat tehokkaita laiduntajia, mutta eivät sovellu maisemalaiduntamisen käyttöön helposti kuluvilla alueilla (Söyrinki 2007, 7). Nuuksion kansallispuistossa on hevosten lisäksi käytetty maisemalaidunnuksessa nautoja ja lampaita. Kokemukset laidunnuksen tuloksista ovat olleet positiivisia. (Mts, 20).

3 Tutkimuksen tavoitteet ja menetelmät

Tutkimuksessa haluttiin selvittää, mitä hevosmatkailusta kiinnostuneet asiakkaat ratsastusreiteiltä ja niihin liittyviltä oheispalveluilta haluavat. Lisäksi haluttiin selvittää, millaisia tarpeita alan toimijoilla on reitteihin liittyen.

Tutkimuksen aineisto koostuu kahdesta osa-alueesta. Ensinnäkin aineistona on syyskuussa 2021 toteutettu kysely hevosmatkailun potentiaalisille asiakasryhmille. Kysely on opinnäytetyön liitteenä 1. Toinen osuus aineistosta on lokakuussa 2021 toteutetut haastattelut yrityksille, jotka jo tekevät vastaavantyyppistä toimintaa yrityksessään. Tämä haastattelupohja on liitteenä 2.

3.1 Tutkimus- ja analyysimenetelmät

Tutkimus- ja analyysimenetelmiksi valittiin tässä opinnäytetyössä laadullisen tutkimuksen menetelmät. Laadullinen tutkimus ja analyysi poikkeavat määrällisestä tutkimuksesta siinä, että aineistoa tulkitaan yleensä kokonaisuutena. Yksilöllisten erojen sijaan korostetaan yksilöiden muodostaman kokonaisuuden tuloksia ja kaikki mahdollisesti poikkeavat seikat tulee pystyä selittämään siten että ne eivät ole ristiriidassa tulkinnan kanssa. Laadullisessa tutkimuksessa havainnot pelkistetään ja niiden avulla ratkaistaan pohdittu kysymys. (Alasuutari 2012, luku 2.)

Toinen vaihe analyysissa on tulkinta, jossa aineistosta saatujen vihjeiden pohjalta tehdään tulkinta tutkimuksen alaisesta asiasta. Laadullisen analyysin yhteydessä puhutaan ymmärtävästä selittämisestä, jossa havainnot ensin yhdistetään ja pelkistetään olennaiseen tietosisältöön ja niiden sekä muun tutkimuksen sekä teoreettisen viitekehyksen avulla muodostetaan tulkinta. (Mts, luku 2.) Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan ymmärtäminen eroaa selittämisestä siinä, että siihen liittyy eräänlainen psykologinen vivahde, jossa eläydytään tutkimusten kohteiden ajatuksiin ja motiiveihin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 33-34).

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää asiakkaiden toiveita sekä alan toimijoiden tarpeita hevosmatkailureittien suhteen. Suunnitelmana oli siis tehdä toisaalta eräänlainen asiakaskysely ja toisaalta haastattelu, jonka avulla saadaan selville alan toimijoilta heräävät kehittämiskohteet. Tämän tarkoitukseen laadullinen tutkimus ja analyysi, sekä tarkemmin erityisesti faktanäkökulma vaikuttivat sopivimmalta tutkimus- ja analyysitavalta.

Laadullisessakin tutkimuksessa voi olla joitain kvantitatiivisia osa-alueita mukana. Usein toistuvat havainnot voidaan luokitella taulukkomuotoon. Tässä tutkimuksessa on päädytty tekemään tämännäntyyppistä jaottelua, koska kuluttajille suunnatun tutkimuksen vastausten määrä nousi suuremaksi kuin ennalta oletettiin. Alun perin tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia asioita vastaajilla nousee hevosmatkailuun liittyen esiin vastauksissaan. Suuren vastaajamäärän vuoksi nämä vastaukset kuitenkin jaettiin taulukoihin havainnoista nousseiden aihepiirien mukaan.

3.2 Faktanäkökulma vastausten tulkinnassa

Alasuutari (2012) esittelee kirjassaan faktanäkökulman. Tähän analyysimenetelmään tutkimusaineistoksi sopivat kyselylomakkeet, haastattelut tai puhe. Faktanäkökulmassa vastaajille esitetyt kysymykset ovat yleensä yksityiskohtaisia ja vastausten vaihtoehtokin on usein määritelty tarkasti. Faktanäkökulmaa sovellettaessa olennaista on miettiä kuinka luotettavia saadut vastaukset ovat. Lähdekritiikki on olennainen osa tästä näkökulmasta tehtävää analyysia. (Alasuutari 2012, luku 5.)

Faktanäkökulmasta tuloksia analysoidessa ne ovat joko indikaattoreita tai todistuksia tutkittavasta asiasta. Indikaattorit vastaavat tutkittavaan kysymykseen epäsuorasti. Todistukset taas ovat vastaajien näkemyksiä selvitettävästä asiasta, jolloin haastattelijan on pohdittava tarkoin, puhuuko vastaaja totta. Tutkimuksen validiteettia lisätään niin sanotulla mekanistisella metodilla, jolloin haastattelukysymykset standardisoidaan ja minimoidaan haastattelutilanteeseen liittyvät epävarmuutta aiheuttavat tekijät. Tähän päästään muun muassa muotoilemalla kysymykset mahdollisimman neutraalisti ja esittämällä samat kysymykset kaikille haastatelluille. (Mts, luku 5.)

Kyselyiden saatekirjeessä kerrottiin vastaajille mihin tarkoitukseen kyselyn tuloksia tullaan käyttämään, joten vastauksia ei voi pitää indikaattoreina, koska vastaajat tiesivät jo vastatessaan miksi kyselyyn vastaavat. Näin ollen vastauksia voi tulkita vastaajien todistuksina tutkittavasta aiheesta, jolloin on pohdittava niiden luotettavuutta. Haastattelukysymykset pyrittiin tekemään mahdollisimman helposti vastattaviksi ja niissä käytettiin myös palvelumuotoiluajattelun näkökulmaa, josta lisää seuraavassa luvussa. Kyselylomake on neutraali tapa vastata, koska vastaaja pysyy nimettömänä eikä hänen tarvitse miettiä tietyn mielikuvan antamista itsestään. Tutkimuksen yhteydessä

ei kerätty millään tavoin vastaajien henkilötietoja, asiakaskyselyn taustatiedoissa pyydettiin antamaan vain tieto mihin ikäluokkaan ja sukupuoleen vastaaja kuuluu ja mistä maakunnasta hän on. Toimijoille suunnatuissa kyselyissä ei pyydetty edes näitä taustatietoja. Näillä tiedoin vastaajia on vaikea yksilöidä, jonka tähden heillä ei todennäköisesti ole syytä vastauksissaan valehdella tai esittää jotain muuta mitä todellisuudessa ovat. Toisaalta koska kyseessä on kysely, jolla pääsee mahdollisesti vaikuttamaan hevosmatkailuun liittyviin palveluihin tai niiden edellytysten kehittämiseen ja on oletettavaa, että tähän kyselyyn vastaavat tahot ovat kiinnostuneita näihin vaikuttamaan, on myös oletettavaa, että he ovat vastauksissaan mahdollisimman rehellisiä.

3.3 Palvelumuotoiluajattelu kyselyiden taustana

Asiakaskyselyitä toteutettaessa haluttiin kysymyksiä luodessa tuoda niiden rakenteeseen palvelumuotoiluajattelun näkökulmaa. Palvelumuotoilun taustalla on muotoilijoiden tapa kehittää tuotteitaan ja se on tuotu myös tavaksi kehittää uudella tavalla palveluita käyttäjälähtöisesti. Palvelumuotoiluajattelun ytimessä on ajatus, että palvelukokemukset muodostuvat ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, joten palvelua ei ole olemassa ilman palvelua tarjoavaa eikä palveluita käyttävää ihmistä. (Mäkinen 2018. s. 23, 29-35.) Kahden erilaisen näkökulman kohdatessa syntyy kolmas näkökulma, jonka perusteella palvelu saadaan kehitettyä parhaimmaksi mahdolliseksi sekä palveluntarjoajan että asiakkaan näkökulmasta (mts. 42).

Asiakaskyselyiden muotoilussa haluttiin herätellä vastaajia pohtimaan omia kokemuksiaan hevoisiin liittyvistä palveluista, jotta saataisiin vastauksiin käyttäjälähtöistä näkökulmaa. Palvelumuotoiluajattelua edustivat erityisesti kysymykset 12 ja 13. Kysymyksessä 12 kysyttiin millainen olisi vastaajan unelmien hevosmatkailukokemus ja kysymyksessä 13 pyydettiin vastaajaa kuvailemaan tähän mennessä parasta luontomatkailukokemustaan.

3.4 Kyselyt kuluttajille ja alan toimijoille

Tutkimus päätettiin toteuttaa kyselyiden avulla. Kyselyn ja haastattelun ero ei ole suuri, mutta ne ovat kuitenkin keskenään eri asioita. Kyselymenetelmässä vastaaja täyttää itsenäisesti valmiin kyselylomakkeen, kun haastattelussa kyseessä on vuoropuhelu haastattelijan ja haastateltavan välillä, joko henkilökohtaisesti tai sähköisin välinein toteutettuna. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 85.) Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan haastattelu mahdollistaa kyselyä joustavammin kysymysten

selventämisen haastateltaville ja mahdollisten väärinymmärrysten korjaamisen sekä kysymysten järjestyksen vaihtamisen tarvittaessa. Toisaalta haastatteluiden järjestäminen vie kyselyiden tekemistä enemmän aikaa ja saattaa olla myös kustannuksiltaan kalliimpi. (Mts, 85-86.)

Tässä opinnäytetyössä kyselyt valittiin menetelmäksi juuri toteutusaikataulun vuoksi, kyselyiden vastaukset saatiin kokoon haastatteluita nopeammin.

Kuvio 3. Ratsastusretkellä islanninhevosilla. Hevosen uittaminen mainittiin asiakaskyselyissä useasti, etenkin kysymyksessä 12. Kuva Jaana Koiviston kotialbumi.

4 Tutkimuksen tulokset ja kehittämisehdotukset

4.1 Hevosmatkailu asiakasnäkökulmasta

Potentiaalisille asiakkaille tehdyn kyselyn tarkoituksena oli selvittää mitä asioita asiakkaat pitävät hevosmatkailussa tärkeinä. Visit Kangasalan Facebook-sivulla julkaistu, kuluttajille suunnattu kysely sai yhteensä 211 vastausta, mikä ylitti ennako-odotukset merkittävästi. Tavoitteena oli alun perin saada noin 30-40 vastausta asiakaskyselyyn. Vaikutuksensa oli varmasti osaltaan Business Kangasala Oy:n tarjoamalla arvontapalkinnolla, mutta suurin osa vastaajista tuntui vastaustensa perusteella olevan aidosti kiinnostunut aiheesta ja mahdollisuudesta päästä kehittämään hevosmatkailutarjontaa.

Vastaajien henkilötietoja ei kerätty, mutta pohjatiedoksi kerättiin tiedot vastaajien sukupuolesta, ikäjakaumasta sekä maakunnasta, jossa vastaaja asuu. Lisäksi kysyttiin aiempaa ratsastuskokemusta sekä kiinnostusta hevosmatkailuun. Vastaajien taustatiedot on taulukoitu liitteeseen 3. Vastaajista 97 % oli naisia ja suurin osa sijoittui ikäluokkaan 36-45 vuotta (37 %). Seuraavaksi eniten vastaajia oli ikäluokista 26-35 vuotta ja 46-55 vuotta (molemmista 19 %). 92 % vastaajista oli Pirkanmaan maakunnasta, mikä johtuu varmasti kyselyn julkaisemisesta Visit Kangasalan Facebook-sivulla. Vaikka Kangasala matkailukohteena kiinnostaa varmasti myös oman maakunnan ulkopuolella, on sen some-kanavien seuraajakunta luultavimmin painottunut oman maakunnan väestöön. Myös vastaajien sukupuoli ja ikäjakauma saattavat johtua kanavasta, jolla kysely päätettiin julkaista.

Vastaajista peräti 45 % harrastaa ratsastusta säännöllisesti ja 28 % on harrastanut aiemmin, muttei enää. Satunnaisesti ratsastavia on vastaajista 9 %. Yksittäisiä kertoja ratsastamista kokeilleita on 11 % ja täysin kokemattomia 6 %. 1,4 % valitsi vastauksen, ettei ole ratsastanut, mutta on kiinnostunut kokeilemaan tai aloittamaan ratsastuksen.

Hevosmatkailusta kiinnostuneita oli 89 % ja ehkä/en tiedä-vastauksen valitsi 10 %. Kaksi vastaajaa ilmoitti, ettei hevosmatkailu kiinnosta. Aihe sai myöhemmissä vastauksissa myös kriittisiä kommentteja, joka on mielenkiintoinen näkökulma nostettavaksi esille tässä tutkimuksessa. Tähän palataan myöhemmin tuloksissa.

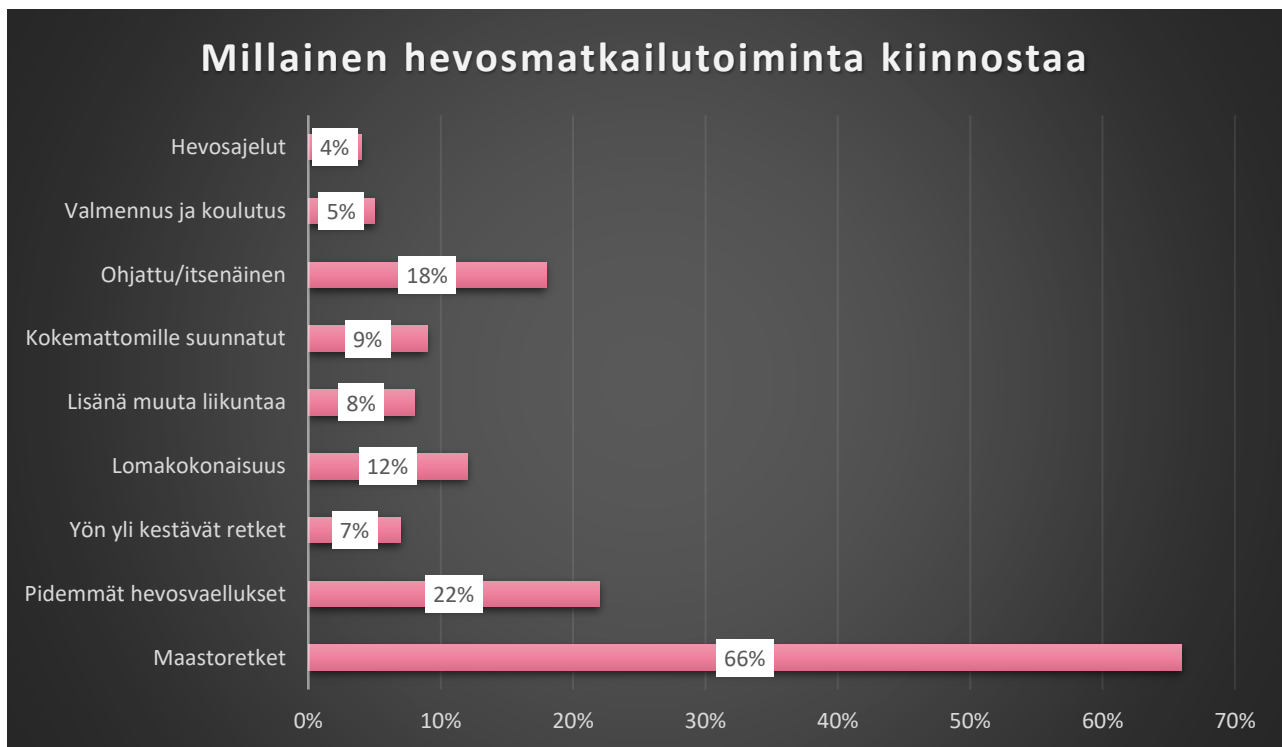
Kysyttäessä **millainen hevosmatkailutoiminta vastaaja kiinnostaisi** (kysymys 6) korostui vastauksissa maastossa ja luonnossa tehtävät ratsastusretket (66 % vastaajista) sekä pidemmät hevosvaellukset (22 %). Jopa vaelluksilla viipyminen niinkin pitkään, että siihen kuuluu myös yöpyminen retkellä, nousi osassa vastauksista esille (7 %). Lisäksi vastaajat toivoivat monentyppisiä eri kohderyhmille suunnattuja ratsastusleirejä (22 %), muun muassa erikseen aikuisille ja lapsille suunnattuja sekä toisaalta myös vanhempi-lapsi-leirejä.

Ylipäänsäkin ratsastukseen liittyvät hyvinkin moninaiset lomatoiveet tulivat vastauksissa esille. Vastauksissa haaveiltiin leppoisasta retkeilystä, leirinuotioista, ruokailuista, saunasta ja hemmottelusta (12 %). Ratsastuslomilta toivottiin monipuolisia yhdistelmälomia, joissa on muutakin ohjelmaa, mahdollisesti muuta liikuntaa (8 %). Esiin nousi lisälajina erityisesti jooga, mutta myös esimerkiksi jousiammunta lajina mainittiin. Tarjonnassa haluttiin lisäksi huomioitavan erilaisia teemoja ja varsinkin aloittelijoiden, iäkkäämpien asiakkaiden ja pidempään ratsastamatta olleiden 'paluu satulaan'- lomia kaivattiin (9 %).

Kyselyn vastauksissa pohdittiin melko paljon sitä, olisiko tarve enemmän ohjatulle vai itsenäiselle ratsastukselle (18 %). Näissä ohjattujen retkien suosio oli suurempi, mutta selvästi tarvetta on myös sille, että siihen taitojensa puolesta kykenevät pääsisivät itsenäisestikin ratsastamaan luontoreiteillä. Myös oman hevosen kanssa matkailu retkeilymielessä kiinnosti joitain vastaajia (6 %). Kilpailuissa matkustamisesta oli kiinnostuneita 8 % vastaajista. Maastoreiteillä ratsastamisen lisäksi toivottiin mahdollisuutta ratsastaa matkailun yhteydessä ohjatuilla ratsastustunneilla kentällä tai maneesissa (14 %). Lisäksi toivottiin leirejä ja matkailumahdollisuuksia, joilla olisi ratsastukseen liittyvää valmennusta ja koulutusta (5 %). Ratsastuksen lisäksi osa vastaajista toivoi hevosajeluita kärryillä tai reellä luonnossa (4 %). Yksittäisiä mainintoja saivat myös matkat hevoskilpailuja katsomaan, hevosen uittaminen ja hevosella rannalle suuntautuvat retket, mahdollisuus hevosen vuokraamiseen omaan käyttöön ja hevosen hoitamisen opastus. Lisäksi yhdessä vastauksessa puhuttiin omalla hevosella tehtävästä pidemmästä retkestä, jonka varrelle olisi järjestetty taukotalli.

Uudellamaalla on tällainen taukotalli olemassa, se on toteutettu talkootyöllä alueella vaikuttavan yhdistyksen toimesta vuonna 2009. Talli sijaitsee Pohjois-Espoossa ja sen ympäristössä on noin 22

kilometrin luontoreitistö Oittaaan ja Nuuksion maisemissa. Taukotallin yhteydessä on myös lounasravintola. (Ratsastusreitit ja taukotalli 2021.) Taukotalliajatus on mielenkiintoinen, mutta vielä vähän tunnettu mahdollisuus. Mikäli tällaisen rakentamista harkittaisiin myös Kangasalle, kannattaisi sen käyttäjäpotentiaalia selvittää lisää, koska tässä kyselyssä siihen liittyvät maininnat jäivät tähän yhteen.

Kuvio 4. Kysymys 6

Kyselyn vastaajista 95 % kokee luonnossa liikkumisen tärkeänä tai merkityksellisenä osana matkustamista, 1 % ei ja 4 % vastasi ehkä tai en tiedä. Jos liikutaan hevosilla niin 87 % liikkuisi mieluiten luonnossa tai metsäteillä, 11 % ratsastuskentällä tai maneesissa ja vain 1 % asutuksen keskellä teitä pitkin.

Kysymys 9 pureutui enemmän **hevosmatkailupalveluihin liittyviin toiveisiin**. Kysymys kuului mitä hevosmatkailupalveluita tarjoavan tahon pitäisi ottaa vastaajan mielestä huomioon. Ehdottomasti eniten mainintoja tämän kysymyksen vastauksissa sai ratsastustoimintaan osallistujien taitotason ja iän huomioiminen (42 %). Toivottiin toisaalta aloittelijoille ja eri ikäisille suunnattuja retkiä, joilla olo tuntuu turvalliselta eikä ole paineita mennä välttämättä käyntiä lujempaa vauhtia. Lisäksi ha-

luttiin mahdollisuuksia perheiden yhteisiin retkiin. Toisaalta moni vastaaja oli kokeneempi ratsastaja ja toivoi retkiä, joilla pääsee kunnolla nauttimaan laukasta ja ehkä hiukan haastavammassa maastossa kulkemisestakin. Vastauksista selvisi, että osalla vastaajista oli kokemuksia omaan kokemustasoon vääränlaisiin ratsastusryhmiin päättämisestä. Aloittelijat olivat kokeneet olonsa turvatomaksi ja epävarmaksi ja kokeneemmat ratsastajat olivat puolestaan kyllästyneet hitaaseen ja rauhalliseen kävelyretkeen.

Turvallisuuteen liittyvät seikat nousivatkin hyvin esille vastauksissa. Hevosten turvallisuutta, sopivuutta toimintaan ja luotettavuutta sekä hevosten kunnollisten varusteiden tärkeyttä korosti 29 % vastaajista ja yleisesti turvallisuudesta mainittiin 28 % vastauksissa. Myös ratsastusreittien osalta mainittiin niiden turvallisuus ja hyvä kunto. Reittien tärkeyttä korostettiin 30 % vastauksissa. Turvallisuuden ja hyväkuntoisuuden lisäksi reiteiltä toivottiin monipuolisuutta, erilaisia miljöitä, elämyksellisyyttäkin. Reiteillä haluttaisiin mahdollisuutta liikkua monenlaisissa askellajeissa ja että reitit kulkisivat erityyppisten luontokohteiden keskellä. Muutama vastaaja toi esiin, että reittien on syytä olla maanomistajien kanssa sovittuja ja hyvin etukäteen suunniteltuja.

Hyvä ja laadukas asiakaspalvelu koettiin tärkeäksi 38 % vastauksista. Tähän kuuluu muun muassa etukäteen annetut hyvät tiedot retkestä ja sen sopivuudesta ratsastajalle, hyvä ja rauhallinen alkuinfo, jonka aikana tutustutaan rauhassa hevosiin, hyvä ilmapiiri, osaava ja ystävällinen henkilökunta, hyvä opetus ja retken ohjaus sekä ryhmän koon pitäminen hallittuna. Lisäksi varsinkaan aloittelijoilla harvemmin on omia ratsastusvarusteita, joten näidenkin saatavuutta palveluntuottajilta toivottiin. Samassa yhteydessä mainittiin toimivan ja siistin talliympäristön tärkeys.

Asiakasnäkökulman huomioimisessa mainittiin myös erityisryhmien ja rajoitteiden huomioiminen. Tässä kohtaa mainittiin paitsi erityisryhmät, joilla saattaa olla fyysisiä rajoitteita kuin myös sekin, että saattaa olla hevospelkoisia ihmisiä, jotka kuitenkin mielellään haluaisivat voittaa pelkonsa turvallisessa ympäristössä harrastaen. 6 % vastauksista mainittiin toive harrastaa omien kykyjensä mahdollistamalla tavalla.

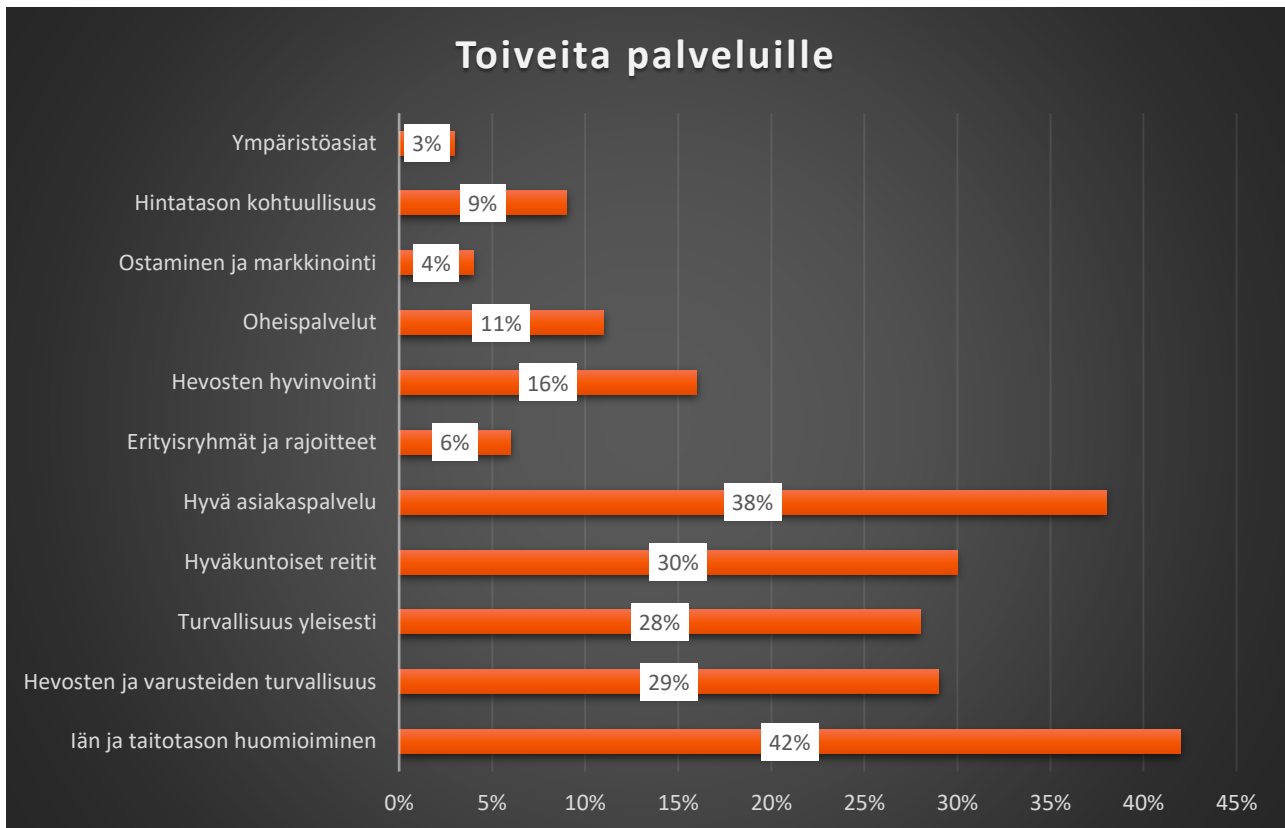
Hevosten hyvinvointi mainittiin 16 % vastauksista. Haluttiin, että palveluntuottaja huolehtii hyvin hevosista, uskaltaa pitää rohkeasti kiinni ratsastajien painorajoista ja antaa hevoselle tarpeellisen määrän lepoaikaa. Tässä kohtaa on syytä mainita myös vastaus, jossa haluttiin ihmisten kokonaan

luopuvan eläinten, myös hevosten, käytöstä yritystoiminnan, taloudellisen hyödyn tavoittelun ja viihteen välineenä.

Hyvien oheispalveluiden, kuten majoitus- ja ruokailumahdollisuuksien tarjoaminen mainittiin tässäkin kysymyksessä 11 % vastauksista. Toivottiin hevosalan verkostoituvan muiden palveluiden tuottajien kanssa ja tällä tapaa tarjoavan asiakkaille käteviä kokonaispaketteja ostettavaksi. Ostamisen ja varaamisen helppous pohditutti myös. 4 % vastauksista kehoitettiin palveluntuottajia markkinoimaan palveluitaan aktiivisemmin myös sosiaalisessa mediassa ja rakentavan nykyaikaiset varausjärjestelmät nettisivuilleen. Kätevästi löytyvät tiedot ja helpot varausjärjestelmät parantavat palveluiden saavutettavuutta ja toinen näkökulma saavutettavuuteen on palveluihin matkustaminen. Helpot kulkuyhteydet tallille mainittiin muutamassa vastauksessa.

Hevosmatkailupalveluiden kohtuullinen hintataso ja hinnaston selkeys mainittiin toiveina 9 % vastauksista. Kohtuullisen hinnan katsottiin madaltavan uusien asiakaskuntien kynnystä käyttää palveluita, jotka koetaan tällä hetkellä hieman kalliiksi. Toisaalta todettiin, että kun palvelun laatutaso on hyvä niin monet asiakkaat mielellään maksavat siitä hiukan enemmänkin.

3 % vastaajista korosti palveluntarjoajien ympäristöasioista huolehtimisen tärkeyttä. Toivottiin toisaalta kiinnitettävän huomiota luonnon kulumisen ehkäisyyn, toisaalta toimivaan jätehuoltoon ja kierrätykseen.

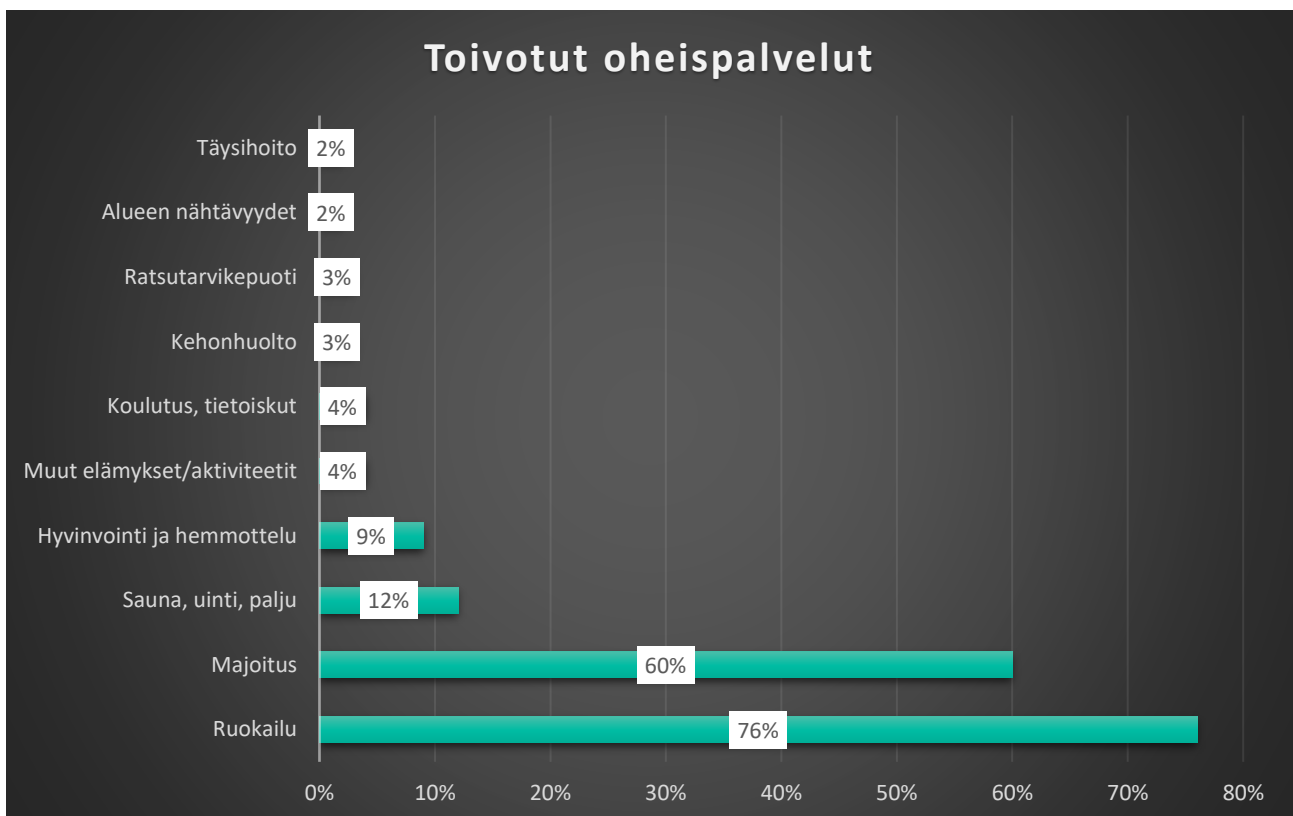
Kuvio 5. Kysymys 9

Kysymyksessä 10 vastaajilta tiedusteltiin, **millaisia oheispalveluita** hevosmatkailupalveluiden lisäksi haluttaisiin. Eniten toivottiin erityyppisiä ruokailumahdollisuuksia, joka mainittiin jopa 76 % vastauksista. Ruokailutoiveet olivat vaihtelevia. Joku toivoi kahvilaa tai välipala-automaattia tallin yhteyteen, osa eväitä retkelle tai matkan varrella nuotiolla paistettavaa makkaraa tai lettua. Toiset toivoivat kunnon ravintolapalveluita ja laadukkaaseen lähiruokaan panostamista.

Majoitusmahdollisuus mainittiin 60 % vastauksista ja myös sen yksityiskohdissa oli vaihtelua. Osa toivoi laadukkaampaa hotellimajoitusta, mahdollisesti talliyrittäjän yhteistyökumppanin tarjoamana. Osa taas halusi maatila- tai mökkimajoitusta. 2 % vastauksista mainittiin täysihoitotoive. Lisäksi peräti 12 % toivoi ratsastusretken oheen lisäksi saunomismahdollisuutta, etenkin rantasau-
naa ja uimista sekä vaihtoehtona paljua ja poreallasta sekä kylpyläpalveluitakin. 9 % mainitsi myös erilaiset hyvinvointipalvelut ja hemmottelun, kuten hieronnan ja kauneudenhoidon. 3 % toivoi oheen kehonhuoltoa, joogaa ja pilatesta.

Etenkin isommalla porukalla lomaillessa toivottiin myös muita elämyksiä ja aktiviteetteja niille, jotka eivät ratsasta (4 %). Lisäksi toivottiin esitteitä ja infoa myös muista alueen nähtävyyksistä ja

mahdollisuuksista (2 %). 4 % vastaajista halusi teoriatunteja, kursseja ja koulutuksia ratsastuksen oheen ja 3 % toivoi ratsutarvikepuotia tai mahdollisuutta vuokrata tai lainata varusteita. Kuljetuspalvelut paikan päälle ja tavaroiden kuljetuspalvelu sekä myös kunnollinen vessa löytyivät toiveista 1 % vastaajista. Muita yksittäisiä mainintoja saivat mahdollisuus hoitaa hevosia, kotieläinpiha, muu retkeily ratsastuksen lisänä, keskustelupalvelu, lastenhoito, valokuvaus ja videokuvaus retken yhteydessä, kahvila, jossa on hevosparkki edessä, viinitasting, kakkutasting ja myös pienemmän budjetin vaihtoehtojen huomioiminen.

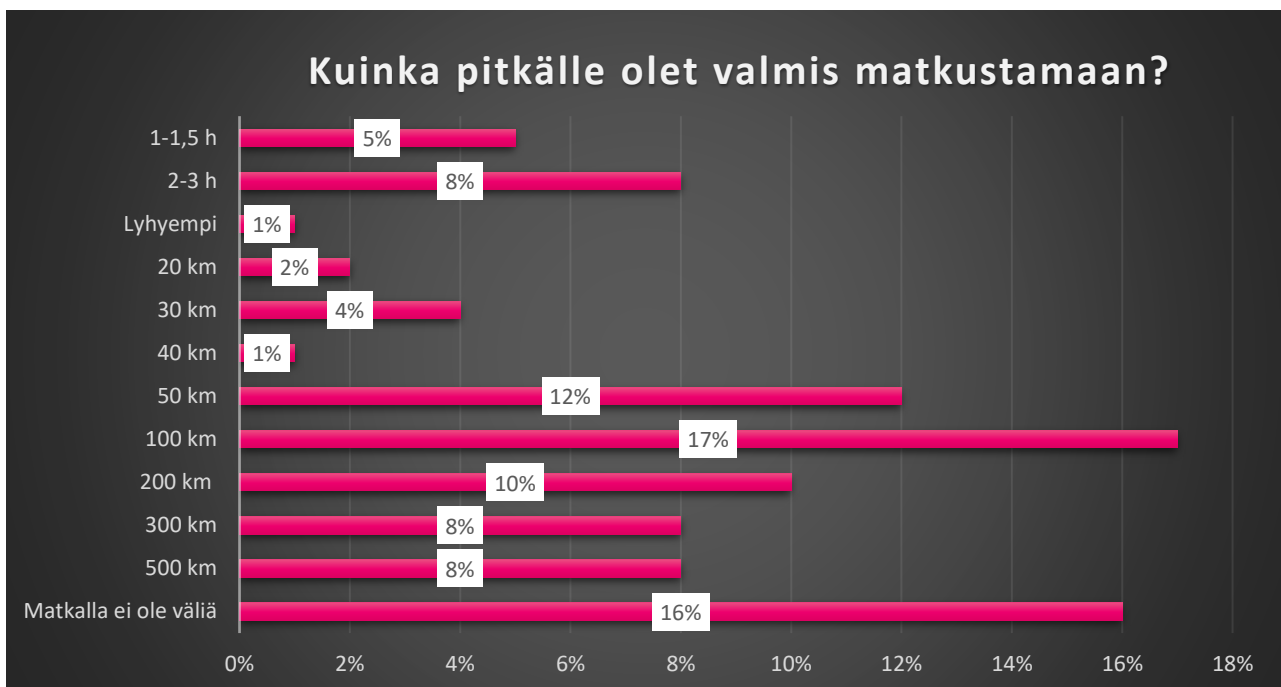
Kuvio 6. Kysymys 10

Kysymyksessä 11 kysyttiin **kuinka pitkälle vastaaja olisi valmis matkustamaan** hevosmatkailupalveluiden vuoksi. Tällä kysymyksellä haluttiin kartoittaa, kuinka kaukana yritysten potentiaalinen asiakaskunta sijaitsee ja miten markkinointia kannattaa siis painottaa.

Suurimman osan mielestä 100 kilometriä olisi kohtuullinen matka matkustaa palveluihin (17 %). Toki moni tarkensi vastauksissaan, että voisivat matkustaa pidemmälle, mikäli itse palvelu kestäisi pidempään, vaikkapa yön yli. Päiväretkille haluttiin matkustaa selvästi lyhyempiä matkoja. Kuten aiemmissa vastauksissa ilmeni, moni vastaaja oli Pirkanmaalta ja tähän kysymykseen moni myös

vastasi olevansa valmis matkustamaan Pirkanmaan sisällä hevosmatkailupalveluihin päästäkseen. Ne, jotka olivat valmiita matkustamaan korkeintaan 50 kilometrin päähän, korostivat usein vastuksissaan haluaan käyttää lähipalveluita ja tämän vaihtoehdon ekologisuutta. Koska kysely tehtiin nimenomaan Kangasalan hevosmatkailupalveluiden kehittämiseksi, osa vastaajista kertoi toiveistaan, että tällainen laadukas palvelu löytyisi nimenomaan Kangasalta.

Jopa 16 % vastaajista sanoi, ettei matkan pituudella ole väliä, vaan he olisivat hyvän ja laadukkaan palvelun perässä valmiita matkustamaan ympäri Suomea ja ulkomaillekin. Vastauksissa mainittiinkin Suomessa tehtävien retkien lisäksi Unkari, Islanti, Irlanti, Eurooppa ja jopa Afrikka.

Kuvio 7. Kysymys 11

Kysymyksessä 12 pyrittiin palvelumuotoilun periaatteiden mukaisesti saamaan asiakasta pohtimaan toiveitaan matkailulle vapaasti ja välittämättä mahdollisista rajoitteista. Kysymys oli **Millainen olisi unelmien hevosmatkailukokemuksesi?**

Joskus asiakaskyselyihin vastatessa vastaajilla saattaa olla ennako-oletuksia palveluiden ja mahdollisuuksien rajoitteista. Joskus nämä oletukset saattavat olla täysin paikkaansa pitämättömiä. Tämän tyyppisillä unelma-/haavekysymyksillä pyritään saamaan vastaaja vapautumaan oletuksistaan ja vastaamaan mahdollisimman suoraan kysymykseen omista toiveistaan.

Kysymyksen 12 vastauksissa eniten esille nousseet asiat on kerätty sanapilveksi kuvaan 6. Mitä enemmän mainintoja kyseisestä asiasta tuli, sen isommalla tekstillä se on kirjoitettu. Usean maininnan saanutta hevosen uittoa näkyy myös opinnäytetyön kuviossa 3 sivulla 27.

Muun muassa tällaisia vastuksia tähän kysymykseen tuli:

Amerikassa preerialla lännenvarusteissa vaelluksella.

Muutamana tunnin maasto (sisältäen kenttälounaan) varmalla ja luotettavalla hevosella hyvällä porukalla, osaavan ohjaajan johdolla, kauniissa ympäristössä, jonka jälkeen mahdollisuus käydä saunassa & hieronnassa, ja myöhemmin päivällinen tunnelmallisessa ravintolassa ja sen jälkeen yöpyminen ja aamiainen laadukkaassa maatilatyypisessä majoituksessa.

esim meren rannassa ratsastaminen ja porukalla yhdessä ruokailu nuotion ääressä, nukkuminen teltassa tai laavussa.

Rannalla laukkaaminen ja hevosen kanssa uiminen tai maastoilu metsässä.

Vaellus tunturissa, mielellään osa matkasta vauhdikkaasti

Viikon reissu Afrikkaan, savanneilla vaeltaminen ja majoittuminen taivasalla sekä luksusmajoituksissa

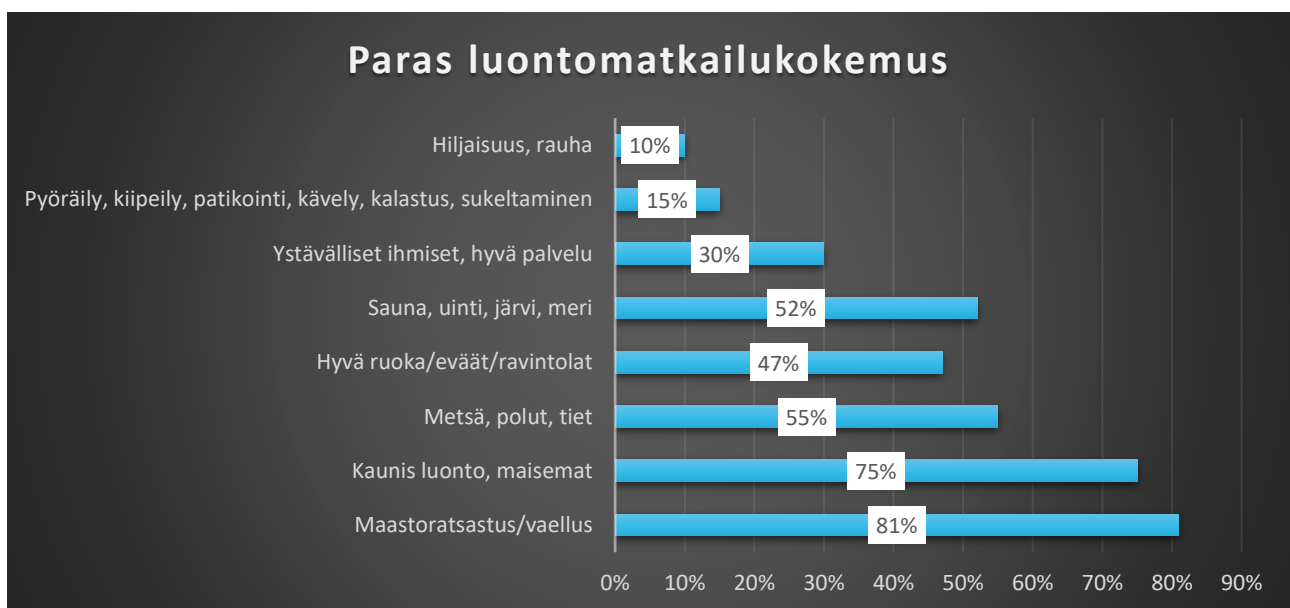
Maastovaellus, jossa yövyttäisiin esimerkiksi jossakin laavulla. Oman hevosen voisi ottaa mukaan ja siellä olisi hevosillekin joku hyvä paikka missä voisivat yöpyä!

Useamman päivän kestävä maastoilu, ihanien ystävien kanssa nauttien hieman luksusta hyvässä majoituskohteessa hemmetteluhoitojen ja hyvän ruuan kera.

Islanti, aavikko, lappi, merenranta yms. yms. sellaisill paikoissa, missä tietäisin hevosista pidettävän hyvää huolta. Mitään turismiryssä missä hevosilla ei ole mitään elämää en tue ikinä.

luontomatkailukokemukset (55 %) ja myös järvet, meret, uiminen ja sauna (52 %). Edellisissä kysymyksissä saatuja tietoja vahvistaa, että tässäkin vastauksessa hyvin muistoihin olivat vaikuttaneet maistuva ruoka ja ravintolapalvelut (47 %) sekä ystävälliset, iloiset ihmiset ja hyväksi, laadukkaaksi koettu palvelu (30 %).

Vastauksissa näkyi vastaajien laaja kokemus luontomatkailusta eri puolilla Suomea ja maailmaa. Mieleen jääneinä paikkoina mainittiin Kangasala: Kirkkoharju, Vesaniemi, Vehoniemenharju; Lappi, Sotkamo, Koli, Turun saaristo, Punkaharju, Ikaalinen, Yyteri, Ylöjärvi, Levi, Ylläs, Saana, Ruka, Pallas, Kainuu, Helvetinjärvi, Seitsemisen, Bengtskärin majakka, Kankaanpää, Niinisalo, Hämeenkan- gas, Kalajoki, Merikarvia, Kuru, Pyhätunturi, Karhunkierros, Pälkäne, Sappee, Tammela ja Äkäslom- polo sekä ulkomailta Norja, Belgia, Unkari, Madeira, Meksiko, Afrikka, Bali, Kreeta, Irlanti, Islanti ja Viro.

Kuvio 9. Kysymys 13

Kysymyksessä 14 tiedusteltiin vielä olisiko vastaajilla **muuta sanottavaa** aiheesta. Esiin nousi ainakin se, että tietoa löytyy netistä liian vähän ja se on vaikeasti saatavilla. Lisäksi toivotaan toisaalta kokonaisvaltaisempaa ja laadukkaampaa toteutusta, mutta myös edullisempia hintoja. Verkostojen voimavarojen yhdistäminen ja sen myötä kattavampi palvelu ja näkyvämpi markkinointi oli toiveissa. Muissa asioissa haluttiin kiinnitettävän huomiota hevosten hyvinvointiin, toiminnan ekologisuuteen ja ympäristöystävällisyyteen myös siten, että hevosten jätökset huolehditaan pois reiteiltä. Myös yleisen turvallisuuden näkökulmaa korostettiin.

Tässä muutamia kommentteja kysymykseen 14:

Hevosalan ihmisenä toiveet kansallisesta ratsastusverkostosta elää, mutta tuntuu että paikallisestikin näiden reittien lupa-asiat ovat vaikeita saada läpi. Kustannukset ovat korkeat, mutta luulen että oikealla tavalla toteutettuna markkinaa ja maksavia asiakkaita on. Kilpailua on ulkomaille suunnatuista ratsastuslomista.

Näistä voisi saada paljon enemmänkin irti, mutta Suomessa varsinkin suurempien kaupunkien lähistöllä asianmukaisten reittien saaminen on käytännössä miltei mahdotonta. Yleinen asenne on valitettavan usein se, että "hevoset ei kuulu tänne". Turvallisia reittejä on vähän, autoteillä asenteet ovat vaarallisia.

Monipuolisempaa hevosen kanssa työskentelyä olisi kiva päästä kokkeilemaan lähempänä kotia, matalalla kynnyksellä, ilman että pitää sitoutua vakitunteihin ym

Matkailu on maailmanlaajuisesti ja kotimaan tasolla tietenkin merkittävää liiketoimintaa, mutta yhä kasvaessaan samalla sovittamattomassa ristiriidassa ilmaston- ja luonnonsuojelun, ekosysteemien ja planeetan monimuotoisuuden vaalimisen kanssa, samoin pienemmässäkin kuvassa luontokohteiden puhtauden ja luonnonrauhan säilymisen ja liiketoimintaa palvelevien eläinten aidon hyvinvoinnin ja luonnonmukaisen, lajityypillisen elämän kanssa.

4.2 Hevosalan yritysten tarpeet reiteille

Yrityksille suunnatut haastattelut toteutettiin myös webropol-pohjalla ja vastaajia lähestyttiin sähköpostitse. Yritysten kyselypohja oli lyhyempi ja sisälsi pelkästään avoimia kysymyksiä. Kyselypohja löytyy opinnäytetyön liitteestä 2. Haastattelu lähetettiin neljälle kymmenelle toimijalle, joilla nettisivujensa mukaan on yrityksessään tarjolla hevosalan palveluita. Toimijat sijaitsivat ympäri Suomea, koska kysymyksissä koettiin tärkeänä saada nimenomaan alan toimijoiden näkökulma, eikä alueellista rajausta katsottu siksi tarpeelliseksi. Vastauksia tuli yhteensä seitsemän kappaletta.

Yksi vastaajista ei tällä hetkellä tarjonnut hevosmatkailupalveluita. Muilla vastaajilla toiminta sisälsi hevosvaelluksia, maastoratsastuksia, western-ratsastusta ja ratsastuskoulutoimintaa sekä myös hevosavusteisia palveluita erityisryhmille. Vastaajien asiakaskuntaan kuuluivat perheet sekä erikseen lapset, nuoret ja aikuiset; matkailijat ja kesäasukkaat ja kaveriporukat. Asiakasryhmät sisälsivät sekä aloittelijoita että myös jo ratsastusta harrastavia, jopa pitkäänkin harrastaneita. Lisäksi asiakasryhmänä oli myös erityisryhmät. Yksi vastaaja mainitsi lähellä sijaitsevan matkailukeskuksen, josta heille ohjautuu asiakkaita.

Kysymykseen mikä hevosmatkailussa kiinnostaa vastaajien asiakkaita, useissa vastauksissa mainittiin luonto ja kauniit maisemat kohteen ympärillä. Luonto koettiin erittäin merkittävänä markkina-voimana toiminnassa. Lisäksi hevonen kiehtovana eläimenä sekä mahdollisuus kokeilla ratsastusta myös aloittelijana, matalalla kynnyksellä mainittiin kiinnostuksen syynä. Asiakkaita vetivät puoleensa myös laadukas opetus, tilat ja kalusto sekä erikoistuminen tiettyyn teemaan, esimerkiksi juuri western-teemaan.

Noin puolet vastaajista hyödynsi omien alueidensa ulkopuolisia reittejä toiminnassaan, mutta yhtä lukuun ottamatta kaikki vastaajista pitivät luonnossa liikkumista erittäin tärkeänä osana toimintaansa. Luonto ja siellä liikkuminen mainittiin liiketoiminnan perusedellytyksenä ja varsinkin erityisryhmien hevosavusteiseen toimintaan se tuo voimaannuttavaa vaikutusta. Yrittäjät näkevät hyvin samat luonnossa liikkumisen hyödyt, jotka asiakaskyselyiden vastauksissakin korostuivat.

Ratsastusreittien käyttö ja siihen liittyvät sopimukset olivat neljälle vastaajista hyvin selkeitä. Sopimuksia oli tehty sekä suullisesti että kirjallisesti. Yksi vastaajista oli sitä mieltä, että tämä asia ei ole kunnossa ja toisellakin vastaajalla oli muutamia asioita, jotka käytännössä vielä mietityttivät. Eräs vastaaja koki omalla kohdallaan tilanteen selkeäksi, mutta oli sitä mieltä, että yleisesti käytännöt ja säännöt eivät ole kaikilla osapuolilla tiedossa. Mahdollisista ongelmista kysyttäessä erilaisia ongelmatilanteita tulikin paljon esille. Muun muassa se, että hevosilla voi liikkua muuallakin kuin erikseen siihen merkityillä reiteillä, on vastausten mukaan huonosti yleisessä tiedossa ja se voi aiheuttaa ristiriitoja. Lisäksi kaupunkilaisilla on joskus haasteita siinä, miten toimia kohdatessa hevosia. Reiteillä oli tullut vastaan ongelmatilanteita myös maanomistajien vaihtuessa sekä sovittaessa reittien käyttöön liittyviä maksuja. Kuten aiemmin tässä työssä kerrottiin, minkäänlaista yleistä maksutaulukkoa ei ole käytössä, mutta sellaisia on toki kehitelty ja niitä käytäntöjä olisi hyvä ottaa vaikkapa kunnissa yhdessä sovittaviksi. Maanomistajien vaihtuessa ainoa pysyvä tapa sopia asioista ovat reittitoimitukset, joiden avulla reiteistä saadaan muutostilanteissakin pysyvämpiä ja varmempia.

Lukuisat vaaratilanteet näkyivät vastausten kirjossa. Reittien merkintä koetaan puutteelliseksi ja se saattaa aiheuttaa sen, että eri lajien edustajat kohtaavat reiteillä usein vaarallisestikin. Esimerkiksi vauhdikkaiden maastopyöräilijöiden eksyminen reitille, jolla ratsastaja uskoo liikkuvan vain hevo-

sia, voi olla todella vaarallista. Samoin on tilanne, jos iso joukko ratsastajia laukkaa samaisella reitillä ja vastaan tulee lenkkeilijä tai marjastaja.

Vaaroja aiheuttaa usein myös reittien huono kunto, risut, muta ja kivet sekä metsänhakkuusta jääneet jätteet. Reiteiltä on joskus löytynyt jopa vanhoja piikkilankoja. Myös autoilijoiden ja muiden moottoriajoneuvojen, kuten moottorikelkkojen kanssa oli syntynyt vaaratilanteita. Lisäksi mainittiin erikseen metsästäjät, joiden kanssa yhteispelin todellakin pitäisi olla selkeää ja turvallisesti sovitua.

Kunnilta toivottiin reittien suhteen osallistamista jo reittien ja niiden varrella olevien muiden alueiden suunnitteluvaiheessa, reittien parempaa merkitsemistä ja sopimuksia sekä vastuutahojen nimeämisiä reittien kunnossapitoon. Reiteistä ei ole iloa pitkään, jos ne jätetään hoitamatta ja kunnostamatta, ratsastus kuluttaa kuitenkin reittien pintaa nopeammin kuin hiihto ja kävely. Kunnilta ja maanomistajilta toivottiin lisää verkostoitumista ja yhteistyötä sekä ymmärrystä myös hevosalan taloudellisiin realiteetteihin. Ylipäänsä monessa vastauksessa kerrottiin yhteistyön sujuvan pääsääntöisesti hyvin ja jopa parantuneen viime aikoina. Keskustelemisen sijaan toivottiin kuitenkin lisää konkretiaa, etenkin siinä miten reittejä muutettaisiin entistä turvallisemmiksi. Kunnan tai kaupungin positiivinen asenne hevosalaa kohtaan oli erittäin tärkeää toimijoille, se lisää heidän kokemuksensa mukaan myös muiden tahojen myönteistä suhtautumista alaan ja sen huomioimiseen.

5 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella ratsastusreittien merkitystä matkailun vetovoimitekkijöinä ja antaa opinnäytetyön tilaajalle, Business Kangasala Oy:lle vinkkejä, mitä Kangasalla voitaisiin tehdä reittien suhteen hevosmatkailutoiminnan edellytysten parantamiseksi. Asiakaskysely antaa ideoita myös alalla toimiville yrittäjille. Potentiaalisille asiakkaille tehdyn kyselyn tarkoituksena on selvittää mitä asioita asiakkaat pitävät hevosmatkailussa tärkeinä ja hevosalan yrityksille suunnatun kyselyn tavoitteena on kartoittaa toimijoiden tarpeita ja mahdollisia ongelmakohtia, jotka vaatisivat erityistä huomiota.

5.1 Asiakasnäkökulma

Asiakaskyselyn vastauksista voi päätellä opinnäytetyön aiheen todella kiinnostavan ihmisiä, sillä vastausmäärä on yllättävänkin suuri. Vastauksia asiakaskyselyyn saatiin 211 kappaletta. Vastaajat toki pystyivät osallistumaan arvontaan vastattuaan, joka innosti varmasti omalta osaltaan vastaamaan. Vastaajien taustatietojen perusteella voi tehdä myös johtopäätöksen, että hevosmatkailu kiinnostaa ennen kaikkea 26-55-vuotiaita naisia ja näistä vielä erityisesti 36-45-vuotiaiden ikäryhmää. Toisaalta kannattaa muistaa, että kysely julkaistiin pelkästään Visit Kangasalan Facebook-sivulla, joten se voi vaikuttaa jossain määrin siihen, kuka kyselyyn vastasi. Vastaajat siis ovat ainakin luultavasti kaikki Facebookissa ja todennäköisesti myös seuraavat Visit Kangasalaa siellä. Tämä vaikuttanee myös vastaajien sijoittumiseen miltei täysin Pirkanmaalle, koska pirkanmaalaiset todennäköisesti katsoivat vastaamisen lähiseudun matkailuun liittyvään kyselyyn itselleen merkityksellisemmäksi kuin kauempana asuvat.

Vastauksia tuli siis paljon, mutta niistä oli helposti löydettävissä tietyt, aina uudelleen esiin nousevat asiat. Ensinnäkin vastauksissa korostui kauniin luonnon ja maiseman merkitys luontomatkaillulle. Se, onko kyseessä metsäluonto, peltoaukeat, vaiko järvien ja merien rannat, vaihteli hieman, mutta selvästi tätä kauniin luonnon vetovoimaa kannattaa hyödyntää reittien sijoittamisessa ja palveluiden markkinoinnissa. Hevosreitit pitäisi siis pyrkiä suunnittelemaan sellaisille paikoille, joissa tällaista kaunista ja vetovoimaista luontoa on nähtävillä. Hevosella kulkiessa näihin arvokkaisiin luontokohteisiin ei välttämättä kannata terävien kavioiden kuluttavan vaikutuksen vuoksi mennä aivan lähelle. Riittää kuitenkin, että kaunis luonto ja erityiset nähtävyydet sekä mieleenpai-

nuvat maisemat ovat ratsastajan silmänruokana. Reitin voi perustaa hieman nähtävyydestä etäämmälle, paikalle, joka kestää paremmin kulutusta ja on ehkä jopa helpommin suojeltavissa kulumiselta.

Itse reitteihin liittyen vastauksista nousivat keskiöön elämykset, eli sen lisäksi mitä retkillä näkee niin se mitä siellä ollessa tehdään. Kuten jo 2.2-luvussa todettiin, usein aktiivinen tekeminen tuottaa kokonaisvaltaisemman luontoelämyksen kuin pelkkä luonnon katselu. Sitä ajatusta tukevat myös kyselyn vastaukset. Monessa vastauksessa puhuttiin toisaalta vauhdikkaasta ja hurjasta laukkaamisesta ja toisissa taas rauhallisuudesta, meditoinnista ja retriiteistä. Joka tapauksessa jonkinlainen tekeminen oli vastausten keskiössä. Tärkeää usealle vastaajalle olivat myös eväsretket tai jopa reitillä yöpyminen. Hevosten yöpymispaikat voivat olla hankalia järjestää; ehkä sellaista retki-mahdollisuutta suunnitellessa voisi hyödyntää useamman tallin yhteistyötä? Lyhyempien viipymien taukopaikat ja laavut reittien varrella ovat sen sijaan helpompia myös reittejä tekevän kunnan tai kaupungin toteuttaa. Vastausten ja myös aiemmin tehtyjen tutkimusten perusteella, joihin viitataan tämän työn tietoperustassa, reittejä suunniteltaessa pitää huomioida mahdollisuudet kulkea hevosilla reittejä pitkin myös nopeammissa askellajeissa. Tässä on tärkeää huomioida varsinkin turvallisuusnäkökohdat, tällaisilla reittiosuuksilla ei saa tulla vastaan yllätyksiä huonon pohjan tai ylimääräisten kulkijoiden tai liikenteen muodossa.

Turvallisuus nousi myös tärkeäksi aiheeksi asiakaskyselyssä, sekä hevosten että reittien ja ohjauksen pitää saada asiakas tuntemaan olonsa turvalliseksi. Reittejä suunnitellessa tämä on otettava huomioon paitsi tietysti reittien sijainnin ja pohjien perustamisen kohdalla, niin myös reittejä merkitessä. Myös hevosalan yritysten vastausten perusteella turvallisuusasioissa on usein reiteillä puutteita, vaaratilanteita on vastausten perusteella syntynyt sekä muiden reitin käyttäjien kanssa että reiteille joutuneiden vaarallisten esineiden vuoksi. Tällaisia tilanteita estämään voidaan varautua paitsi suunnittelemalla, rakentamalla ja merkitsemällä reitit huolellisesti, myös sopimalla vastuista ja valvonnasta jo reittejä perustettaessa. Kunnalla tai kaupungilla on mahdollisuus ottaa tällaisissa asioissa vahva rooli.

Kangasalla on Hevosvoimainen Kangasala-hankkeen mukaan jo yli 500 hevosta ja sekä hevosten määrä että alaan liittyvien yritysten määrä on kasvusuunnassa. (hevosvoimainen.fi). Kaupungilla on jo hevosten kulkemiseen merkitty reitti Sorolan ulkoilu- ja virkistysalueella (Sorolan ulkoilu- ja

virkestysalue 2021) ja kaupunki on kiinnostunut hevosalan kehittämisestä. Vuonna 2019 on toteutettu kaupungin toimesta muun muassa kysely pohjustamaan hevosharrastukseen liittyviä kaavoitustoimia (Hevoskyselyn raportti 2019). Tässä opinnäytetyössä saadut tulokset toivottavasti tukevat jo hyvällä alulla olevaa työtä Kangasalan hevosreittien parantamiseksi. Asiakaskyselyn vastaukset tukevat toimenpiteiden merkitystä, maastoratsastus koetaan niiden mukaan merkittäväksi vetovoimatekijäksi sekä harrastuksena että matkailuaktiviteettina.

Hevosalan yrittäjille kyselyn tulokset tuovat viestiä potentiaalisten asiakkaiden tarpeesta yhä laadukkaimmille ja monipuolisemmille palveluille. Tämä viesti on yllättävän yhteneväinen MEK:in kuvaaman kansainvälisen asiakkaan profiilin toiveiden kanssa, josta kerrottiin luvussa 2.3. Hevoset ja ratsastaminen loman aktiviteettina kiinnostavat, mutta ne halutaan kokea siistissä, silmää miellyttävässä ympäristössä, jossa hevosia kohdellaan hyvin ja jossa asiakaspalvelu on ystävällistä ja laadukasta. Toivotaan ensinnäkin näkyvämpää markkinointia ja helpommin löydettäviä tietoja sekä erilaisten harrastajien huomioimista. Tämän kyselyn perusteella etenkin aloittelijoille ja 'satulaan palaajille' suunnatuilla palveluilla olisi kysyntää. Jos asiaa tarkastellaan palvelumuotoiluajattelun palvelupolun kautta, seuraava askel on toive helpommista tavoista varata ja ostaa palvelu sekä palvelun parempi saavutettavuus. Saavutettavuus ei ole pelkästään alan yritysten käsissä, tallien sijainnit saattavat olla melko syrjäisiä ja joukkoliikenne vähäistä. Tässä kohtaa kunnat voivat olla niitä, jotka kykenevät asioihin vaikuttamaan ja miksei myös yritysten ja kuntien yhteistyönä kyetä järjestämään esimerkiksi kimpakyyti- tai palvelubussimahdollisuuksia.

Asiakkaiden toiveissa nousivat yllättävänkin vahvasti esille toiveet hemmottelulomista, rentoutumisesta ja useamman lajin yhdistämisestä matkailupakettiin ratsastuksen lisäksi. Erityyppiset majoitus- ja ruokailupalvelut nousivat vastauksissa myös kirkkaasti kärkeen. Nykyasiakas haluaa siis paketteja, monipuolisia ja laadukkaita palveluita. Tämä voi olla yksittäiselle talliyrittäjälle vaikeaa yksin järjestää, etenkin jos toiminnassa matkailu on sivuroolissa. Moni vastaaja mainitseekin yhteistyön, jonka avulla erilaisia kokonaispaketteja matkailijaa varten on mahdollista suunnitella yhdessä. Kunta tai kaupunki voi tässäkin kohtaa olla aktiivinen ja tuoda toimijoita yhteen suunnittelemaan yhteistyötä.

5.2 Yrittäjän näkökulma

Hevosalan yrityksille suunnatun kyselyn vastausmäärä jäi melko pieneksi, vastauksia kertyi seitsemän kappaletta. Kyselyä lähetettiin ympäri Suomea, eikä vastauksissa pyydetty yrityksen sijainnin kertomista. Siksi vastauksia ei suoraan kyetä yhdistämään juuri Kangasalaan, paitsi joissain vastauksissa, joissa vastaaja itse mainitsi vastauksessaan Kangasalan.

Luonnon ja luonnossa kulkevien ratsastusreittien merkitys nousee esiin myös yritysten vastauksista. Reitteihin liittyvät sopimukset ja reittien merkitsemisen tärkeys olivat asioita, jotka yrittäjiä puhuttivat – luonnollisestikin – palveluiden käyttäjäkuntaa enemmän. Toki yksittäisiä reittisopimukseen liittyviä kommentteja tuli myös asiakaskyselyiden vastauksiin, mutta pääsääntöisesti asiakas ei tiedosta reittisopimusten tärkeyttä, mikäli palvelu itsessään sujuu hänen kohdallaan hyvin. Toisaalta, mikäli reiteillä tulee eteen ongelmia niin myös asiakas sen huomaa ja se häneen vaikuttaa. Yrittäjät joutuvat sen sijaan kamppailemaan asian kanssa arjessaan, suunnitellessaan minne asiakkaiden kanssa voi ratsastaa siten että pystyy takaamaan kauniit maisemat ja hyvän retken turvallisesti. Yrittäjän harvemmin kannattaa markkinoida ratsastusretkiä, jollei hän pysty tällaista hyvää ja turvallista retkeä takaamaan.

Eräs yrittäjä nosti esiin ongelmat, joita maanomistajan kanssa oli pitkään käytetyillä reiteillä syntynyt. Yrittäjä oli perustanut koko liiketoimintansa näiden reittien varaan. Onneksi tilanne ratkesi tuolla kertaa hyvin ja uusi reitti sovittiin myötämielisempien naapurimaanomistajien kanssa. Tällaisten ongelmien välttämiseksi olisikin tarpeen sopia reitit kirjallisin sopimuksin ja myös järjestää reittitoimituksia reittien pysyvyyden takaamiseksi, kuten luvussa 2.4 kuvattiin. Tässä kohtaa jälleen kunta tai kaupunki voi olla mahdollistajana, joka neuvottelee reitit kaikkien reitin varrella olevien maanomistajien kanssa yhteisesti ja joka pystyy vaikuttamaan myös alueiden kaavoitukseen. Kunnilla on myös yksittäistä yritystä paremmat edellytykset hakea julkista rahoitusta reittien toteuttamiseen, joskin myös yhdistykset pystyvät hakemaan yleishyödyllisiä investointitukia.

Turvallisuus nousi merkittäväksi aiheeksi myös yritysten vastauksissa, aivan kuin asiakaskyselyssäkin. Yrittäjillä oli kokemuksia vaaratilanteista, jotka olivat syntyneet muiden lajien edustajien tultua vastaan hevosreiteillä. Reiteiltä oli löytynyt vanhoja piikkilankoja, reitit olivat kuluneet käyttökelvottomiksi ja metsänhoidolliset toimenpiteet olivat tuoneet reitin varrelle yllättäviä muutoksia.

Lisäksi ongelmia oli ollut moottoriajoneuvojen ja metsästäjien käyttämien alueiden osuessa ratsastajien suosimien reittien yhteyteen. Turvallisuus on tärkeää kaikkien luonnon käyttäjien näkökulmasta ja sen edistämiseksi jokaisella käyttäjällä pitäisi olla tiedossa missä ja milloin kukin saa luontoa tarpeisiinsa käyttää. Myös käytöstä viestiminen, eli kunnolliset reitin ja alueen käytön merkinnät – liikennemerkkit tai metsästyksessä kertovat väliaikaiset kyltit, ovat erityisen tärkeitä. Ilman maanomistajan lupaa ei alueella saa metsästää eikä liikkua moottoriajoneuvoilla, joten maanomistajat ja heidän kanssaan tehtävät sopimukset ovat tässäkin ongelmassa hyviä ratkaisuita. Reittisopimuksissa määritellään yleensä myös, kuinka lähellä reittejä maanomistaja voi metsänhakkuita tehdä.

Reittisopimuksia tehdessä tärkeää on myös sopia reittien kunnossapidosta ja siihen liittyvistä vastuista sekä kustannusten jakamisesta. Kuten monesti on todettu, ratsastus kuluttaa maastoa. Kun reitit suunnitellaan hyvin, vältetään kulumiselle herkille alueille menemistä ja pohjustetaan kriittisiä kohtia vaikkapa sorapatjalla, reitti pysyy pidempään paremmassa kunnossa. Mikään ratkaisu ei kuitenkaan ole ikuisesti hyvä, vaan kunnossapito vaatii toimenpiteitä säännöllisesti. Paljon käytetyillä reiteillä jopa vuosittain. Näistä vastuunjaoista on hyvä sopia reittisopimusten yhteydessä.

Yrittäjät toivoivatkin sekä kunnilta että maanomistajilta tiiviimpää yhteistyötä ja mahdollisuuksia verkostoitua. Kunta tai kaupunki voi olla tässä tärkeässä roolissa, tuomassa keskusteluun sekä hevosmatkailutoimintaa ja muuta luontomatkailua toteuttavat yritykset, oheispalveluiden tuottajat sekä alueen maanomistajat, joille metsien virkistyskäyttö voi olla uudenlainen mahdollisuus saada tuottoa metsästään. Talousmetsien ottaminen entistä enemmän luontomatkailun käyttöön vaatii puuntuotannon rajoittamista, mutta ei kuitenkaan sen täydellistä lopettamista. Metsien hoidon kokonaisvaltaisella suunnittelulla ja hoitotapojen valinnalla voidaan edistää metsien käyttöä luontomatkailukohteina, mutta se vaatii metsänomistajille kohdennettavia taloudellisia kannustimia ja yhteistä luontomatkailun kehittämistä.

5.3 Ekologinen näkökulma

Myös ekologinen näkökulma on tärkeä huomioida hevosmatkailua kehitettäessä. Kunta ja kaupunki voivat auttaa tallin ja laidunmaiden ympäristöasioiden huomioimisessa tarjoamalla matalan kynnyksen neuvontapalveluita alan yrityksille. Usein ympäristöasioiden huolehtimisen heikkoudet

johtuvat tiedonpuutteesta, eikä kattavaa ja helposti löydettävää tietopakettia ole välttämättä toimijoiden saatavilla. Lisäksi tärkeää on myös huolehtia tehokkaasta valvonnasta, jotta mahdollisiin ongelmatilanteisiin pystytään puuttumaan ajoissa.

Luontomatkailu kiinnostaa ihmisiä ja hevoset sekä muut eläimet lisäävät matkailun vetovoimaa. Monessa asiakaskyselyn vastauksessa mainittiin ihmisen ja eläimen kohtaaminen ja sen merkityksellisyys useille asiakasryhmille. Eläinten käyttäminen matkailun vetovoimatekijöinä sai myös kritiikkiä osakseen muutamassa vastauksessa, mutta eläinavusteinen matkailutoiminta on mahdollista toteuttaa myös ekologisesti, vastuullisesti ja eläinten hyvinvointi huomioiden, eläimen omia luontaisia taipumuksia kunnioittaen. Sekä asiakaskyselyyn vastanneiden kokeneiden harrastajien että yrittäjille suunnatun kyselyn vastauksissa korostettiin luontoreiteillä liikkumisen virkistävää vaikutusta itse hevosiin, jotka ovat tällaisessa toiminnassa liiketoiminnan välineitä. Luonnossa liikkuminen ei vaikuta positiivisesti pelkästään ratsastajaan, vaan myös hevoseen. Liikunta tekee hevoselle hyvää ja erilaiset ympäristön virikkeet tekevät samoin.

Liikkuminen on suurimpia yksittäisiä tekijöitä ihmisen hiilijalanjälkeä laskiessa. Asiakaskyselyn vastaajat olivat valmiita matkustamaan pitkällekin hakemaan luontomatkailukokemuksia, ja moni oli käynytkin tällaisilla matkoilla ympäri maailmaa. Korona-aikana ulkomaan matkailu on vähentynyt ja aika näyttää miten se mahdollisesti lähtee uudelleen kasvamaan rajoitusten hellittäessä, vai ovatko ihmiset rajoitusten aikana päättäneet alkaa enemmän suosia lähimatkailua. Ekologiselta kannalta lähelle suuntautuva matkailu olisi parempi ja tätä kunnat ja kaupungit voivat edistää lähimarkkinointiaan tehostamalla. Lisäksi kunnat ja kaupungit voivat vaikuttaa lähimatkailun ekologisuuteen parantamalla matkailukohteiden saavutettavuutta myös joukkoliikennevälineillä. Reittiliikenteen lisäksi mahdollisuuksia tuovat myös erilaiset kimpakyytisovellukset ja palvelubussit, joita kunnat ja yritykset voisivat yhdessä suunnitellusti ottaa käyttöön alueidensa matkailutoiminnassa.

6 Pohdinta

6.1 Tutkimuksen tulokset

Tutkimuksen päätavoitteena oli selvittää potentiaalisten asiakkaiden toiveita, tarpeita ja ajatuksia luontoreittejä hyödyntävästä hevosmatkailusta. Aiempia tutkimuksia tästä löytyi hyvin vähän. MEK:in vuonna 2009 toteuttaman kansainvälisiin asiakkaisiin keskittyvän tutkimuksen lisäksi (Martin-Päivä 2014) löytyi vain yksittäisen yrityksen asiakkaita koskevia selvityksiä tai alueellisia selvityksiä, jotka eivät sinällään palvelleet suoraan tilaajan, Business Kangasala Oy:n tarpeita. Myös Kangasalla oli tehty jo aiemmin selvityksiä, kuten esimerkiksi vuoden 2019 kaavoitustoimia pohjustamaan tehty kysely (Hevoskyselyn raportti 2019). Tämän opinnäytetyön näkökulmasta tehtyjä aiempia tutkimuksia ei kuitenkaan löytynyt.

MEK:in toteuttama selvitys kansainvälisten asiakkaiden tarpeista oli mielenkiintoinen pohja tämän opinnäytetyön tutkimukselle. Se kuvasi hevosmatkailutoiminnan kansainvälisen asiakkaan esimerkiprofiilin ja oli kiinnostavaa nähdä, eroaako se nyt kotimaisille asiakkaille kohdistetusta kyselystä merkittävästi vai löytyykö asiakkaiden toiveista yhteisiä piirteitä. Valitettavasti en löytänyt MEK:in omaa tutkimusraporttia, koska organisaation toiminta on siirtynyt nykyään jo osaksi Visit Finlandin toimintaa. Tutkimusten vertailumahdollisuus oli siksi hyvin pintapuolinen, koska aineistona oli ainoastaan Minna Martin-Päivän MEK:in tutkimuksesta tekemä artikkeli (Martin-Päivä 2014.) Kuten johtopäätöksissä kuitenkin jo todettiin, kotimaiset vastaajat olivat pääsääntöisesti hyvin laatu tietoisia ja toivoivat kokonaisvaltaisia palveluita, joihin sisältyisi ennen kaikkea hyvä ruoka ja viihtyisä majoitus sekä ratsastuksen lisäksi myös muut oheispalvelut. Vastauksissa korostuivat kauniin luonnon ja maisemien tärkeys sekä uudenlaiset elämykset. Nyt toteutetun kyselyn asiakastoiveet olivat siis yllättävänkin yhteneväiset MEK:in kuvaaman kansainvälisen asiakasprofiilin tarpeiden kanssa, joka esitellään opinnäytetyön luvussa 2.3.

Asiakaskysely julkaistiin Visit Kangasalan Facebook-sivuilla ja siihen liitettiin palkinto. Vastattuaan kyselyyn, vastaaja ohjattiin uudelleen Visit Kangasalan tekemälle lomakkeelle, jolla pääsi osallistumaan arvontaan. Kaikkien vastanneiden kesken arvottiin lahjakortti kangasalalaiseen hevosyritykseen. Kyselyyn vastasi 211 vastaaja, joka oli ennako-odotuksia suurempi määrä. Tähän vaikutti luultavasti jonkin verran palkinto, mutta myös varmasti se, missä kysely julkaistiin. On oletettavaa, että Visit Kangasalan Facebook-sivustoa seuraavat ihmiset, jotka ovat kiinnostuneita matkailusta

Kangasalla. Myös itse kysely koski hevosmatkailua nimenomaan Kangasalla, tosin kysymykset ja niiden tulokset ovat melko helposti monistettavissa koskemaan myös muita alueita. Vastausten suuri määrä antoi kyselyn tuloksille merkittävyyttä, varsinkin eniten mainitut asiat kannattaa hevosmatkailun kehittämistyössä ottaa huomioon.

Tutkimuksen yrittäjille suunnatun kyselyn tavoitteena oli täydentää asiakaskyselyn tuloksia. Tämän kyselyn vastaajamäärä jäi vähäiseksi, ainoastaan seitsemän yrittäjää vastasi kyselyyn. Laadullisessa tutkimuksessa vastausmäärän pienuus ei kuitenkaan automaattisesti tarkoita, että vastaukset eivät tuottaisi tutkimuksen kannalta tärkeää tietoa. Yrityskyselyn vastaukset toivatkin erityisesti reittien turvallisuuteen liittyviä asioita esiin toisenlaisesta näkökulmasta kuin asiakaskyselyn vastaukset. Näistä positiivisista seikoista huolimatta yrityskyselyn vastaajamäärän jääminen näin vähäiseksi oli tutkimukselle pieni epäonnistuminen. Jos yrittäjien vastauksia olisi saatu enemmän, yritysnäkökulma olisi voinut nousta tutkimuksessa merkittävämpään asemaan. Nyt tutkimus jää selvästi enemmän asiakasnäkökulmaa painottavaksi työksi.

Tutkimuksellisten tulosten lisäksi opinnäytetyön tilaaja toivottavasti hyötyy myös tutkimuksen tietoperustasta, jossa reittien perustamiseen ja reittien käytösääntöihin liittyvät yksityiskohdat on tuotu yhteen tiiviiksi paketiksi. Tämä oli yksi tärkeä osuus tätä opinnäytetyötä.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys

Tutkimuksen kyselyt on tehty tätä tutkimusta varten ja niitä on mietitty tavoitteisiin nähden tarkoin. Myös tutkimuksen tilaaja on ollut mukana suunnittelemassa kysymyksiä. Kysymyksiin on haluttu myös palvelumuotoiluajatteluteorian mukaisia kysymyksiä, joiden tavoitteena on lähestyä palvelutarvetta asiakkaan näkökulmaan asettuen. Kummassakaan kyselyssä ei ole kerätty vastaajaa yksilöiviä tietoja eikä yrityssalaisuuksiksi luokiteltavia tietoja. Vastaajilla ei siis ole ollut toisaalta syytä vastata kysymyksiin totuuden vastaisesti ja toisaalta myöskin vastaajien tietosuoja ei ole vaarantunut.

Laadullisen tutkimuksen analyysissa voi olla vaarana, että tutkija vastauksia analysoidessaan pyrkii nostamaan vastauksista esiin asioita tarkoitushakuisesti tutkimuksensa tueksi. Tutkijan pitää kuitenkin pyrkiä olemaan mahdollisimman objektiivinen. Käsitellessäni asiakaskyselyn avoimia vastauksia, keräsin kaikki yksittäiset maininnat taulukoihin. Tämä oli neutraali tapa tulkita vastauksia,

miltei kvalitatiivisen tutkimuksen analysoinnin kaltainen. Yrityskyselyn vastauksia taas tuli puolestaan niin vähän, että pystyin nostamaan ne kaikki raporttiin.

Tutkimuksen pätevyyttä pohtiessa voi tarkastella kysymyksenasettelua. Joskus kyselyitä tehdessä ei kerrota, mitä kyselyllä tavoitellaan, jotta vastaaja ei pysty muotoilemaan vastauksiaan tarkoitushakuisesti. Tässä tutkimuksessa kyselyiden pohjaksi kerrottiin varsin suoraan niiden tavoitteena olevan kehittää Kangasalan hevosmatkailua. Koska kyseessä oli asiakaskysely, oli mielestäni tärkeää, että vastaajat tiesivät mitä kyselyllä tavoitellaan – ovathan he potentiaalista asiakaskuntaa. Mahdollisesti tarkoitushakuiset vastaukset eivät haittaa tällaisessa tutkimuksessa, koska tarkoituksellisuutta vastauksilta halutaankin. Mitkä asiat vaikuttaisivat siihen, että juuri nämä asiakkaat käyttäisivät juuri näitä palveluita. Samoin yritysten osalta oli tärkeää, että he kertovat tarkasti heitä oikeasti tässä aihepiirissä pohdituttavista asioista. Suurin riski siihen, että vastauksissa ei olisi kerrottu rehellisesti oikeita ajatuksia kysyttävistä asioista oli siinä, että vastaajan henkilöllisyys olisi ollut tunnistettavissa. Tällöin vastauksia olisi voinut ohjata vääränlaiset motiivit, eivätkä ne olisi olleet ehkä aitoja. Tämä riski vältettiin tekemällä vastauksista täysin anonyymeja.

6.3 Tutkimuseettisyys

Tutkimuksen toteuttamisessa tietosuojaa on pohdittu tarkasti. Koska henkilötietojen keräämiseen ei ollut mitään syytä, ne jätettiin kokonaan pois jo tehtyjen kyselyiden vastausvaiheessa. Näin vastaukset olivat valmiiksi anonyymeja, eikä vastausten perusteella kyennyt tunnistamaan ketään edes epäsuorasti. Asiakaskyselyssä Business Kangasala Oy keräsi erillisellä lomakkeella arvontaan osallistuvien henkilötiedot, mutta vastaaja uudelleenohjattiin asiakaskyselylomakkeelta Business Kangasala Oy:n arvontalomakkeelle hänen vastattuaan asiakaskyselyn kysymyksiin. Yrityskysely kohdennettiin internet-haun perusteella löytyneille tahoille heidän itse julkaisemiinsa sähköposti-osoitteisiin. Itse yrityskyselyssä ei kuitenkaan kysytty vastaajien yhteystietoja eikä edes paikkakuntaa, jolla vastaajat toimivat. Tällöin välttyttiin keräämästä arkaluontoisia yrityssalaisuuksia sisältäviä tietoja.

Opinnäytetyöprosessissa on noudatettu kaikilta osin hyvää tieteellistä käytäntöä, ja projektin perustana ovat olleet JAMKIn eettiset periaatteet.

6.4 Jatkotutkimustarpeet

Kyselyn vastauksista nousi esille muutamia asioita, jotka kaipaisivat lisätutkimuksia. Ensimmäkin yhdessä vastauksessa puhuttiin eräänlaisesta taukotalli-tyyppisestä mahdollisuudesta hevosreiteillä. Tällaista taukotalli-ajatusta voisi olla kannattavaa selvittää Kangasalla tarkemmin, koska paikkakunnalla on niin merkittävä määrä hevosia ja hevosalan yrittäjyyttä. Lisäselvityksissä kannattaisi ottaa selvitystyöhön laajasti mukaan alan yrittäjät, sekä myös maanomistajatahot ja muut yhteistyökumppanit.

Toinen kiinnostava kohde lisätutkimuksille olisi hevosalan ekologisuus ja eettisyys. Tämä aihe nousi esille vain muutamissa vastauksissa, yhdessä tosin hyvinkin vahvana. Tämä kysely ei kuitenkaan ehkä asetelmaltaan ollut sellaisia vastauksia suoraan herättelevä, mutta muutamat kommentit ja maininnat tähän liittyen antavat toivottavasti hyvää pohjaa seuraaville tutkimuksille.

Lähteet

Alasuutari, P. 2012. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino. Viitattu 15.10.2021. E-kirja: luvut 2 ja 5. <https://janet.finna.fi>. Ellibslibrary.

Arffman, Matti. 31.1.2019. Hevoslenlanta – ongelmasta mahdollisuudeksi. Blogi sivustolla biotalous.fi. Viitattu 18.11.2021. <https://www.biotalous.fi/hevoslenlanta-ongelmasta-mahdollisuudeksi/>

Björn, I. 2016. Terveyttä ja hyvinvointia metsästä. Metsämatkailun monet mahdollisuudet. Teoksessa Vuosilusto 11. Metsä tekee hyvää! Tampere: Lusto – Suomen Metsämuseo ja Metsähistorian Seura, Punkaharju. 79-92.

Hevoskyselyn raportti. 2019. Kangasala: Kangasalan kaavoitus ja Business Kangasala Oy. Viitattu 1.11.2021. <https://www.kangasala.fi/wp-content/uploads/2019/12/hevoset.pdf>

Hevostallityöryhmän raportti. 2008. Helsinki: Ympäristöministeriö. Viitattu 6.5.2021. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10138/135620/Hevostallity%C3%B6ryhm%C3%A4n%20raportti.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hallikainen, V. Sievänen, T. Tuulentie, S. ja Tyrväinen, L. 2014. Luonto kokemusten ja elämysten lähteenä. Teoksessa Tyrväinen, L. Kurttila, M. Sievänen, T. & Tuulentie, S. (toim.) Hyvinvointia metsästä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Hevosvoimainen.fi. Hevosvoimainen Kangasala-hankkeen sivusto. Viitattu 25.10.2021. <https://www.hevosvoimainen.fi/>

Hujala, T. ja Kurttila, M. 2014. Metsänomistajat virkistyspalveluiden tuottajina. Teoksessa Tyrväinen, L. Kurttila, M. Sievänen, T. & Tuulentie, S. (toim.) Hyvinvointia metsästä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Iinatti, H. 2014. Hevostalous yhdyskuntasuunnittelussa ja rakentamisessa. Teoksessa Laitinen, A. ja Mäki-Tuuri, S. (toim.) Hevoset ja kunta – rajapintoja. Ypäjä: Hippolis – Hevosalan osaamiskeskus ry. 42–63. Viitattu 19.5.2021. <http://www.hippolis.fi/hevoset-ja-kunta-rajapintoja/>

Jokamiehenoikeudet ja -velvollisuudet. 2021. Artikkeliluontoon.fi-sivustolla. Viitattu 3.4.2021. <https://www.luontoon.fi/jokamiehenoikeudet>

Jokamiehenoikeudet, lainsäädäntöä ja käytäntöä. 2016. Ympäristöministeriön julkaisu. 21. uudistettu painos.

Kansallispuistoissa ennätysvilkas vuosi – Koronapandemia vahvasti pitkään jatkunutta trendiä retkeilyn suosiosta. Uutinen luontoon.fi-sivustolla 26.1.2021. Viitattu 20.10.2021. <https://www.luontoon.fi/-/kansallispuistoissa-enn%C3%A4tysvilkas-vuosi-koronapandemia-vahvasti-pitk%C3%A4n-jatkunutta-trendi%C3%A4-retkeilyn-suosiosta>

Konu, H. Tyrväinen, L. Pesonen, J. Tuulentie, S. Pasanen, K. ja Tuohino, A. 2017. Uutta liiketoimintaa

kestävän luontomatkailun ja virkistyskäytön ympärille – Kirjallisuuskatsaus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 45/2017. Verkkojulkaisu. Viitattu 8.11.2021. [https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79836/45_VIRKEIN .pdf](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79836/45_VIRKEIN.pdf)

Laitinen, A. & Mäki-Tuuri, S. 2014. Hevoset kasvukeskuksissa. Teoksessa Laitinen, A. & Mäki-Tuuri, S. (toim.) Hevoset ja kunta – rajapintoja. Ypäjä: Hippolis – Hevosalan osaamiskeskus ry, 10–12. Viitattu 19.5.2021. <http://www.hippolis.fi/hevoset-ja-kunta-rajapintoja/>

Leivo, M. 2003. Nuusio, miljoonan ihmisen erämaa. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Lettenmeier, M. Akenji, L. Toivio, V. Koide, R. ja Ameliina, A. 2019. 1,5 asteen elämäntavat. Miten voimme pienentää hiilijalanjälkemme ilmastotavoitteiden mukaiseksi? Sitran selvityksiä 148. Helsinki: Sitra. Viitattu 8.11.2021. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/304771>

Martin-Päivä, M. 2014. Hevosmatkailu- ja tapahtumat. Teoksessa Laitinen, A. & Mäki-Tuuri, S. (toim.) Hevoset ja kunta – rajapintoja. Ypäjä: Hippolis – Hevosalan osaamiskeskus ry, 101 – 109. Viitattu 27.11.2021. http://www.hippolis.fi/site/wp-content/uploads/Luku_9_Hevoset_ja_kunta.pdf

Mäkinen, M. 2018. Palvelumuotoiluajattelemalla paremmaksi? Opas järjestö- ja yhdistystoimijoille. Changeagenta.

Petäjäistö, L. ja Selby, A. 2014. Luontomatkailu ja virkistyskäyttö yritystoimintana. Teoksessa Tyrväinen, L. Kurttila, M. Sievänen, T. & Tuulentie, S. (toim.) Hyvinvointia metsästä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Rantala, O. 2017. Luontomatkailu. Teoksessa Edelheim, J. ja Ilola, H. (toim.) Matkailututkimuksen avainkäsitteet. Rovaniemi: Lapland University Press. 59-63.

Sievänen, T. ja Tyrväinen, L. 2015. Virkistyskäyttö ja luontomatkailu. Teoksessa Salo, K. (toim.) Metsä. Monikäyttö ja ekosysteemipalvelut. Helsinki: Luonnonvarakeskus (Luke). 262-266. Viitattu 8.5.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-123-5>

Sorolan ulkoilu- ja virkistysalue. Alasivu visitkangasala.fi-sivustolla. Viitattu 4.11.2021. <https://visitkangasala.fi/kohde/sorolan-ulkoilu-ja-virkistysalue/>

Söyrinki, R. 2007. Maisemalaiduntaminen. Opas käytännön toteuttamiseen. Maa- ja metsätalousministeriö.

Tolvanen, A. Kangas, K. ja Huhta, E. 2014. Luontomatkailun ympäristökysymykset. Teoksessa Tyrväinen, L. Kurttila, M. Sievänen, T. & Tuulentie, S. (toim.) Hyvinvointia metsästä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Tuomi, J. ja Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuulentie, S. ja Tyrväinen, L. 2015. Luontomatkailun merkitys elinkeinoelämän kannalta. Teoksessa Salo, K. (toim.) Metsä. Monikäyttö ja ekosysteemipalvelut. Helsinki: Luonnonvarakeskus (Luke), 267-271.

Tyrväinen, L. Kurttila, M. Sievänen, T. ja Tuulentie, S. 2014. Ihmisiä metsässä. Teoksessa Tyrväinen, L. Kurttila, M. Sievänen, T. & Tuulentie, S. (toim.) Hyvinvointia metsästä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Tyrväinen, L. Kurttila, M. Sievänen, T. ja Tuulentie, S. 2014. Metsien virkistyskäytön ja matkailun tulevaisuus. Teoksessa Tyrväinen, L. Kurttila, M. Sievänen, T. ja Tuulentie, S. (toim.) Hyvinvointia metsästä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Tyrväinen, L. Silvennoinen, H. ja Uusitalo, M. 2014. Matkailijoiden ja virkistyskäyttäjien maisemat. Teoksessa Tyrväinen, L. Kurttila, M. Sievänen, T. ja Tuulentie, S. (toim.) Hyvinvointia metsästä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Ulkoilulaki 13.7.1973/606. Viitattu 14.5.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730606>.

Usein kysytyt kysymykset jokamiehenoikeuksista. 2020. Alasivu ymparisto.fi-sivustolla, päivitetty 3.6.2020. Viitattu 3.4.2021. https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Usein_kysytyt_kysymykset_jokamiehenoikeu%2817111%29

Vinkkejä ulkoilupaikkojen suunnitteluun. 2021. Alasivu suomenlatu.fi-sivustolla. Viitattu 19.5.2021. <https://www.suomenlatu.fi/vaikuta/sina-voit-vaikuttaa/vinkkeja-ulkoilupaikkojen-suunnitteluun.html>

Visit Finland. Alasivu businessfinland.fi-sivustolla. Viitattu 27.11.2021. <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/matkailun-edistaminen/lyhyesti>

Virtanen, H. Jansson, H. Närvänen, A. Jansson, H. Pesonen, I. ja Tanhuanpää, J. 2008. Ekologinen talli. Teoksessa Pesonen, I. Virtanen, H. ja Jansson, H. (toim.). Hyvinvoiva, turvallinen ja ympäristöystävällinen talli – opas vastuulliseen tallitoimintaan. Verkkojulkaisu. Jokioinen: Agropolis Oy, 36 – 69. Viitattu 9.11.2021. <https://www.ratsastus.fi/site/assets/files/2457/talliopas08.pdf>

Liitteet

Liite 1. Asiakaskysely

Hevosmatkailun kehittäminen

Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen lähettämiseksi.

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää mahdollisten kuluttaja-asiakkaiden toiveita ja tarpeita liittyen hevosavusteiseen luontomatkailuun. Kysely tehdään YAMK-opinnäytetyöhön nimeltä Ratsastusreittien hyödyntäminen luontomatkailukohteina Kangasalla. Tässä kyselyssä ei kerätä vastaajista henkilötietoja.

Business Kangasala Oy arpoo kyselyyn vastaajien kesken yhden 100 euron arvoisen lahjakortin hevosalan yritykseen Kangasalla. Jos haluat osallistua Business Kangasala Oy:n arvontaan, sinut ohjataan kyselyn päätteeksi uudelle sivustolle, jolla pääset antamaan yhteystietosi arvontaa varten. Nämä tiedot eivät linkity kyselyssä antamiisi vastauksiin.

Kyselyyn vastaamiseen menee aikaa noin 10-15 minuuttia.

Kysely on avoinna 30.9.2021 saakka.

Lisätietoa kyselystä: Jaana Koivisto, sähköposti aa8425@student.jamk.fi

1. Sukupuolesi *

Nainen

Mies

Muu/en halua vastata

2. Ikäsi *

0-15

16-25

26-35

36-45

46-55

56-65

66-

3. Asuinmaakuntasi *

Ahvenanmaa

Etelä-Karjala

Etelä-Pohjanmaa
Etelä-Savo
Kainuu
Kanta-Häme
Keski-Pohjanmaa
Keski-Suomi
Kymenlaakso
Lappi
Pirkanmaa
Pohjanmaa
Pohjois-Karjala
Pohjois-Pohjanmaa
Pohjois-Savo
Päijät-Häme
Satakunta
Uusimaa
Varsinais-Suomi

4. Oletko harrastanut ratsastusta? *

En koskaan

Yksittäisiä kertoja

Vuosia sitten, mutta en enää nykyään

Kyllä, satunnaisesti

Kyllä, säännöllisesti edelleen

En ole, mutta olen kiinnostunut aloittamaan/kokeilemaan

5. Oletko kiinnostunut hevosmatkailusta? Tässä tarkoitetaan esimerkiksi matkailua, johon liittyvät ratsastustunnit, -retket tai hevosajelut, hevosten kanssa tehtävät kilpailumatkat tai vaikkapa hevosleirit. Matkat voivat olla päivämatkoja tai pidempiä jaksoja. *

Kyllä

Ei

Ehkä/en tiedä

6. Jos vastasit edelliseen kyllä tai ehkä, millainen hevosmatkailu sinua kiinnostaisi? Esimerkkejä voisivat olla muun muassa matkat, joihin liittyy ratsastustunteja, hevosilla luontoon tehtävät retket/maastoratsastusretket, ratsastusleirit, itsenäisesti tehtävät hevosretket tai ohjatut retket, oman hevosen kanssa tehtävät retket, kilpailumatkat jne. *

7. Koetko luonnossa liikkumisen tärkeänä/merkityksellisenä osana matkustamista? *

Kyllä

Ei
Ehkä/en tiedä

8. Millaisessa ympäristössä mieluiten liikkuisit hevosella? *

Ratsastuskentällä tai maneesissa

Asutuksen keskellä teitä pitkin

Luonnossa/metsäteillä

Muulla, missä?

9. Mitä asioita hevosmatkailupalveluita tarjoavan tahon on mielestäsi otettava huomioon? *

10. Millaisia oheispalveluita haluaisit hevosmatkailupalveluiden yhteyteen? Esimerkiksi ravintola-
palveluita, majoituspalveluita jne. *

11. Kuinka pitkälle olisit valmis matkustamaan hevosmatkailupalveluita käyttämään? *

12. Millainen olisi unelmien hevosmatkailukokemuksesi? *

13. Kuvaile tähän mennessä paras luontomatkailekokemuksesi? Millaisessa paikassa olit, mitä teit
ja millainen oli ympäristö? Mitkä asiat jäivät parhaiten mieleesi positiivisena muistona? *

14. Mitä muita ajatuksia sinulla on hevosmatkailusta ja luontomatkailesta? *

15. Muita kysymyksiä ja kommentteja tähän kyselyyn liittyen? *

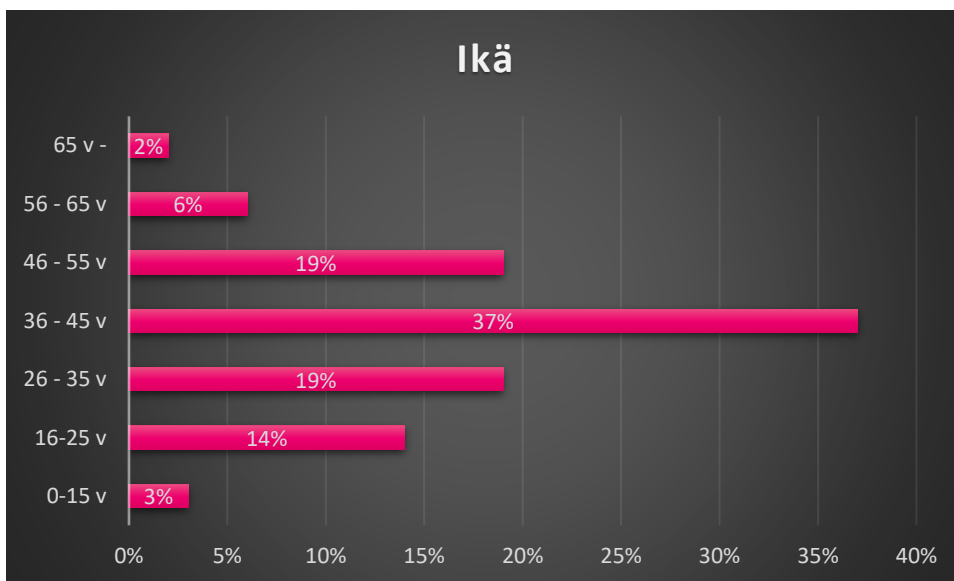
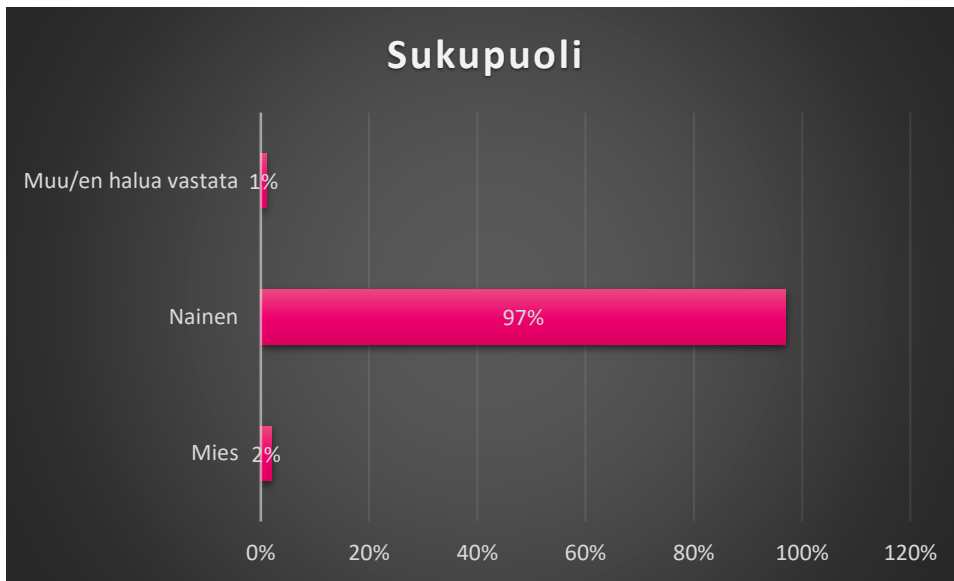
Kun olet lähettänyt vastauksesi, sivusto ohjaa sinut automaattisesti Business Kangasalan sivulle,
jonne voit jättää yhteystietosi osallistuaksesi arvontaan. Osallistuminen on vapaaehtoista.

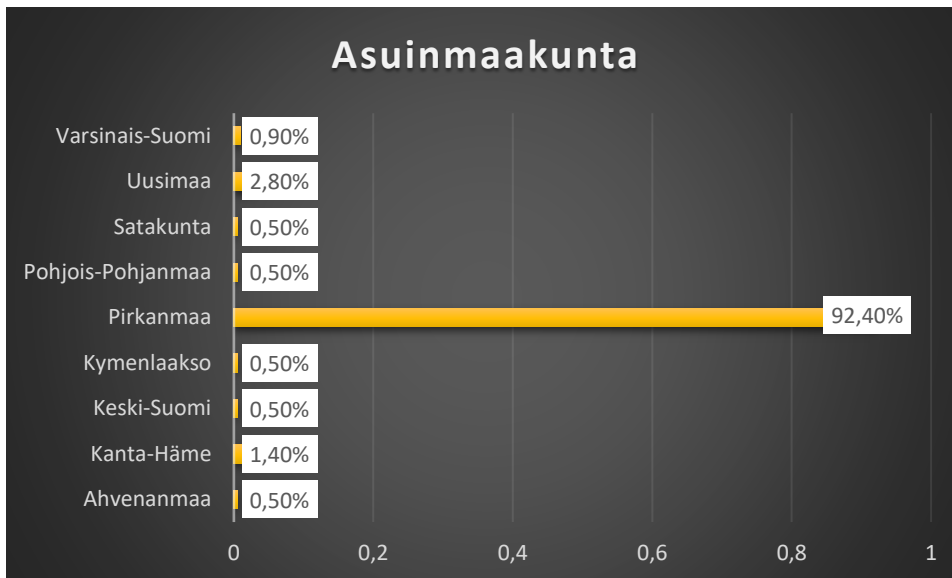
Liite 2. Kysely hevosalan yrittäjille

Yrityskysely, hevosmatkailun kehittäminen

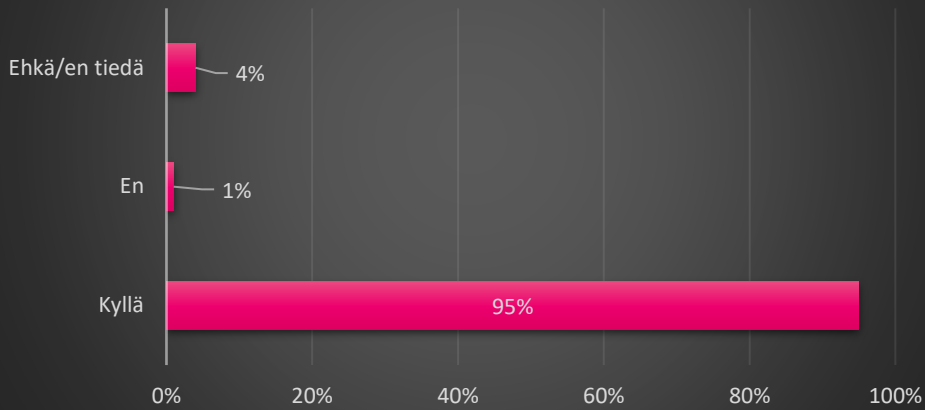
1. Millaista hevosmatkailutoimintaa yrityksesi tuottaa?
2. Millaisia kohderyhmiä yritykselläsi on hevosmatkailuasiakkaana?
3. Mikä hevosmatkailussa kiinnostaa asiakkaitanne?
4. Hyödynnättekö hevosten kanssa tehtävässä yritystoiminnassa omien alueidenne ulkopuolisia reittejä?
5. Kuinka tärkeää yritystoimintanne kannalta on luonnossa liikkuminen hevosilla?
6. Ovatko ratsastusreittien käyttö ja siihen liittyvät säännöt/sopimukset selkeitä?
7. Millaisiin ongelmiin reittien suhteen olette mahdollisesti törmänneet?
8. Millaisia toiveita kunnan/kaupungin tai maanomistajien suhteen teillä olisi reitteihin liittyen?
9. Millaisia yhteistyön onnistumisia kunnan/kaupungin/maanomistajien kanssa olette kokenut?
10. Jos toimitte tai suunnittelette hevosmatkailutoimintaa Kangasalla, tähän voitte laittaa terveisiä ja toiveita Kangasalan kaupungille/Visit Kangasalalle/Business Kangasalalle. Tähän kysymykseen voi myös jättää vastaamatta.

Liite 3. Asiakaskyselyn vastaajien taustatiedot

Koetko luonnossa liikkumisen tärkeänä osana matkustamista?

Millaisessa ympäristössä mieluiten liikkuisit hevosella?

